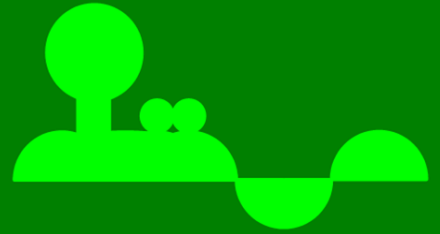

Nieuwsbrief

Landschapsbeheer Oss | September 2019 | Jaargang 18 | Nummer 79

Contact

Landschapsbeheer Oss

Tolstraat 3
5342 NH Oss
I www.landschapsbeheer-oss.nl
E info@landschapsbeheer-oss.nl

Voorzitter

Harry Peters
T 0653130585
E voorzitter@landschapsbeheer-oss.nl

Secretaris

Hanny Wagemakers
T 06-18353309
E secretariaat@landschapsbeheer-oss.nl

Penningmeester

Jan Ploegmakers
T 0412-641500
E penningmeester@landschapsbeheer-oss.nl

Redactie, Werving & Vrijwilligerscontact

Dick Roza
T 0412-642368
E pr@landschapsbeheer-oss.nl

Redactie & Website

Richard Ceelen
T 06-54218521
E redactie@landschapsbeheer-oss.nl

Juridisch Adviseur

Maarten Furnée
T 0412-454204
E juridischadviseur@landschapsbeheer-oss.nl

Werkplaats Natuur, Landschap & Cultuurhistorie

Henk Smouter (Projectcoördinator)
T 06-54288252
E hs@werkplaatsnlc.nl

Coördinator Beheer

Tonnie van Hooff (Projectcoördinator)
T 06-37456820
E tvh@werkplaatsnlc.nl

Beheerder Tolstraat

Eric Megens
T 06-12191210
E beheerder@werkplaatsnlc.nl

Landerij VanTosse

Hanny Wagemakers
T 06-18353309
E secretariaat@landschapsbeheer-oss.nl

Administratie

Henk van den Oever
T 0412-633443/ 06 22 331 836
E Administratie@landschapsbeheer-oss.nl

De Stichting Landschapsbeheer Oss is gevestigd te Oss en ingeschreven bij KvK Oost-Brabant onder nummer 17105068 Rabobank Oss, NL94 RABO 0170 4198 94

Inhoudsopgave

Project Landerij VanTosse afgerond	2
Landelijke Natuurwerkdag zaterdag 2 november	3
Landschapsbeheer Oss voor het eerst op Effe naar Geffe	4
Bijenometjes in gemeente Landerd	5
Middelbeek: natte natuurverbinding	6
Landschapsbeheer op picknick Arboretum	6
Vrijwilligers in mediazonnetje	7
Voedselbos Leyweg Geffen	7
In memoriam Leo Broekhuizen en Gerard van de Wouw	8
Kort Nieuws	9
Werkgroep Landschapsbeheer	19

Colofon

Nieuwsbrief Landschapsbeheer Oss

September 2019, jaargang 18, nummer 79, oplage 600.

Redactie

Richard Ceelen, Dick Roza, René van Dorst, Jan Oomen
Email: redactie@landschapsbeheer-oss.nl
Redactieadres: Braakstraat 46, 5345 XB Oss
Druk: Kluytmans Drukwinkel bv Oss

Kopij

De sluitingstermijn voor kopij voor de volgende nieuwsbrief is 1 december 2019.

Foto's voorpagina

Boven: Soldaten wiel in Lith (foto: Tonnie van Hooff)
Linksonder: Herinneringsbos (foto: Rien van Son)
Rechtsonder: Opknappen wandelpad herinneringsbos (foto: Dick Roza)

SENIOREN MARKT

GEMEENTE OSS

ZATERDAG
19 OKTOBER
11-16 UUR

INFORMATIE - ONTMOETING - MUZIEK - DOEN!

DE BERCHPLAETS, BERGHEM | GRATIS TOEGANG

Project Landerij VanTosse afgerond

Na vijf jaar investeren en hard werk door alle betrokken partijen hebben we het project Landerij VanTosse succesvol kunnen afsluiten. Nadat eind december de deelprojecten waren afgerond volgde nog de administratieve afhandeling. Bonnen verzamelen en controleren, een accountantscontrole en tot slot de definitieve subsidievaststelling en eindbeschikking van de provincie Noord-Brabant.

Met het resultaat kunnen we terecht trots zijn. Er is zichtbaar geïnvesteerd in landschapsverbetering door de aanleg van de fruitallee, houtwallen en singels, het verhogen van de biodiversiteit door aanleg van bloemenweides, poelen, akkerranden en faunapassages, het versterken van de toegankelijkheid door aanleg van wandelpaden, fietspaden, de markante toegangspoorten en plaatsen van banken, de ontwikkeling van de Tuinderij als ontmoetingsplek en werkplek voor onze vrijwilligers, herintreders en stagiaires, de omvorming van de akkers tot natuurakkers waarbij we ons richten op duurzame landbouw, de introductie van nieuwe gewassen als hop, paddenstoelen en veldbonen.

Uiteraard blijven we hier niet stilstaan, we blijven ontwikkelen waarbij we blijven kijken naar mogelijkheden om het landschap en de biodiversiteit nog verder te verbeteren. Een belangrijke sleutel daartoe is het bestendig beheer. Hiervoor hebben we een beheerplan gereed dat ervoor voor moet zorgen dat voor langere tijd de gedane investering gewaarborgd blijft. En net zoals we het gehele project met de enorme inzet van onze vrijwilligers hebben kunnen uitvoeren, zo zullen we ook de instandhouding met zijn allen voor elkaar krijgen.

Dank aan alle betrokkenen voor de inzet, onze vrijwilligers, onderwijsinstellingen en maatschappelijke organisaties, de samenwerkende bedrijven en natuurlijk de gemeente Oss en de provincie Noord-Brabant voor de financiële bijdragen en inhoudelijke ondersteuning.

Henk Smouter

Vlinderidylle

In de Geffense Bosjes achter de Hermelijndreef ligt een voormalige paardenweide. De bewoners van de Hermelijndreef zijn met het idee gekomen om hier een bloemweide van te maken. Vanwege de specifieke lokale natuurkennis heeft de gemeente aan de werkgroep landschapsverbetering Geffen-Oss gevraagd dit op te pakken. Hier is het idee ontstaan van een vlinderidylle.

Vlinders en bijen hebben bloemen nodig. Om nectar en stuifmeel te kunnen vinden en daarmee te overleven. Helaas hebben vlinders en bijen het moeilijk, omdat er nog zo weinig bloemrijke plekken zijn. Daarom hebben de Vlinderstichting en de Nederlandse Bijenhoudersvereniging het plan opgepakt om samen met vrijwilligers 'Vlinderidylles' te maken. <http://idylle.vlinderstichting.nl>.

Op 7 mei 2019 was er een bijeenkomst bij de Geffense Plas waar de werkgroep en de bewoners van dit deel van de Hermelijndreef het idee uitgebreid besproken hebben. Landschapsbeheer Oss werkt het idee verder uit. IVN-Oss heeft inmiddels de vegetatie van het gehele terrein geïnventariseerd. Daarbij bleek dat er toch behoorlijk veel verschillende soorten planten voorkwamen. Ten tijde

van de vegetatieopname was er een behoorlijk ontwikkelde vegetatie aanwezig, weliswaar gedomineerd door enkele soorten (b.v. sint-janskruid met de kenmerkende gele bloemen). In ieder geval een stuk meer ontwikkeld dan ten tijde van het bezoek van 7 mei gedacht was. Dat houdt in dat we in het najaar bij de herinrichting kunnen volstaan met het doorzaaien van aanvullende soorten, die kenmerkend zijn voor dit soort droge, arme terreinen. Daarmee verwachten we dat het terrein zich verder zal ontwikkelen tot een bloemrijke weide die geschikt is als leefgebied voor diverse soorten insecten, met name vlin- ders.

De bewoners hebben aangegeven dat zij graag dit deel van de Geffense Bosjes ook in de toekomst niet openbaar toegankelijk zien. Rust is voor de natuur ook aantrekkelijk. Wel kunnen groepen ontvangen worden voor educatieve doeleinden. Er wordt bijvoorbeeld aan vlinderlessen voor groep 7/8 gedacht die dan in samenwerking met het NME kunnen worden gegeven.

Liselore Burgmans/Henk Smouter

Het Herinneringsbos

De belangstelling om een boom te planten in het VanTosse Herinneringsbos is overweldigend. In maart hebben we al gemeld dat de dertigste boom was geplant, maar inmiddels liggen er alweer 12 aanvragen klaar voor een boom. Deze zullen vanaf november worden geplant.

De geplante bomen hebben de droogte van vorig jaar en dit jaar goed doorstaan. Dit dankzij het nodige watergeven. Onze trekker met watertank was vrijwel dagelijks op pad om alle bomen (en niet alleen die van het herinneringsbos, maar ook de fruitbomen langs het fietspad) van water te voorzien. Dank aan de vrijwilligers die dit werk op zich hebben genomen.

Een regentje op de juiste tijd zorgde er bovendien voor dat de enkele jaren geleden ingezaaide bloemenweide zich fraai kon ontwikkelen. De uitbundige bloei zorgde voor veel insectenleven en maakte het gebied tot een prachtig plekje om doorheen te wandelen en van de rust te genieten.

Heeft u ook belangstelling voor het planten van een boom, meldt u dan aan via secretariaat@landschapsbeheer-oss.nl of kijk op de website www.landerijvantosse.nl voor informatie over de procedure. Er is nog steeds ruimte om een plek naar keuze te bepalen.

Henk Smouter

Impressie van het herinneringsbos (foto: Henk Smouter)

Landelijke Natuurwerkdag zaterdag 2 november

Een jaarlijks terugkerende activiteit op de werkkalender van Landschapsbeheer Oss en ook op die van Landschapsbelang Maasdonk is de Landelijke Natuurwerkdag. De datum is altijd op de 1e zaterdag van de maand november, dit jaar is dat 2 november. Noteer deze datum alvast in je agenda.

Velen zullen zich vast nog de zeer geslaagde editie van 2018 in het Geffens Veld herinneren, niet alleen geslaagd vanwege de grote opkomst van maar liefst 85 vrijwilligers, maar ook de prachtige locatie in het Geffens Veld en het stralende weer maakten deze dag tot een onvergetelijke. Het jaar daarvoor, in 2017 dus, waren we in het Gat van den Dam in de polder in Oss-noord en het jaar daarvoor in Dieden op de kribben in de Poelstraat.

Zorgen over bomenkap

Dit jaar gaan we naar een voor onze groepen nieuwe locatie in de kern Lithoijen. Hoe we daar terecht zijn gekomen en wat we gaan doen heeft een geschiedenis. Enkele inwoners van Lithoijen maakten zich al lange tijd zorgen om de regelmatige bomenkap in en om de kern Lithoijen en het gegeven dat daar maar sporadisch nieuwe bomen voor terugkomen. Ook de vele essen in het dorp zullen mogelijk te maken hebben gehad met de overal heersende essentaksterfziekte, met alle mogelijk gevolgen voor het fraaie dorpsgezicht. Toen 2 jaar geleden ook het zogenaamde populierenbosje van Staatsbosbeheer aan de Olijfstraat kaalgekapt werd en het perceel waarschijnlijk te koop zou komen te staan en ook nog eens daar vlak bij, rondom een groot landbouwperceel, ruim een kilometer lange houtsingel van 5 meter breed gerooid werd en werd ingezaaid met mais, waren de rapen gaar. Er werd een werkgroep opgericht om dit onheil een halt toe te roepen. Landschapsbeheer werd er bij gehaald om de groep bij te staan en te adviseren. Het plan werd opgepakt om de gehele kern te inventariseren en te brainstormen over verbeteringen in het groene aanzicht van het dorp. We zijn daarbij te werk gegaan zoals we nu ook gedaan hebben in het Geffens Veld, namelijk met de lokale mensen de mogelijkheden voor vergroening en verbetering van het landschap in beeld te brengen en hiervoor plannetjes te ontwikkelen. De werkgroep is nu ruim een jaar bezig en nagenoeg klaar met het voorwerk. Er liggen prachtige plannen, maar er is nog geen budget. Daar zijn we nu dus naarstig mee bezig om dat voor elkaar te krijgen en dat gaat zeker goed komen.

Drie locaties

Wat ook op het punt van uitvoeren staat, is de vergroening van het speelplein bij de basisschool en de realisatie van een Tiny Forest nabij de school. Dit plan is ontstaan vanuit de school zelf en wordt deels ondersteund door de gemeente en IVN. Maar de lokale bevolking, ofwel de inwoners van het dorp worden geacht de handen flink uit de mouwen te steken, zowel dus voor de schoolplannen als ook voor het natuurplan in de rest van het dorp.

Om nu de dorpsbewoners warm te laten lopen om aan deze plannen mee te werken organiseren we de Landelijke Natuurwerkdag in de kern Lithoijen. Er zijn een 3-tal locaties die zo passen in de reguliere werkzaamheden van Landschapsbeheer, daar gaan we dus mee aan de slag. Het gaat dan over het knotten van wilgen op een aantal kribben aan de Weissestraat. Deze activiteit is te vergelijken met onze jaarlijkse werkzaamheden op de poelen in Dieden en Demen. Verder kunnen we in de Olijfstraat een

aantal nieuwe knotwilgen bij planten en mogelijk kunnen we al een start maken op het gerooide populierenbosje. Ook ligt midden in het dorp aan de Dorpstraat nog een natuurstrook welke dringend om onderhoud vraagt. Kortom, werk genoeg op 2 november.

Insteek is verder zoals al aangegeven om inwoners van het dorp actief te laten worden, en als het even kan, de komende jaren te laten blijven om de prachtige plannen mee te komen uitvoeren en later ook te onderhouden.

Tonnie van Hooff

Op 2 november verzamelen we in de Weissestraat in Lithoijen, we starten met het werk om 10:00 uur, pauzeren om 12:00 uur en gaan door tot ongeveer 14:00 uur.

Voor alle gereedschappen en hulpmiddelen, maar ook voor soep, broodjes en hapjes na afloop, wordt gezorgd.

Werklocaties in het hart van Lithoijen (foto: Dick Roza)

Landschapsbeheer Oss voor het eerst op "Effe naor Geffe"

Op zondag 1 september presenteerde Landschapsbeheer Oss zich voor de eerste keer op "Effe naor Geffe," één van de grootste dorpsfeesten van Neerland, dat voor de 43e keer in onze voormalige buurgemeente gehouden werd. Zo'n 25.000 bezoekers passeerden de talloze kassa's, waaronder de miljoenste tot nu toe!

Tientallen activiteiten

De dag stond bol van de nostalgie met oude ambachten, oude landbouwmachines, (paarden)demonstraties, muziek, kinderattracties en straattheater. Ook bevolkten maar liefst 1.000 dieren (waaronder naast een tiental algemeen bekende huis- en boerderijdieren, ook enkele exoten, zoals alpaca's en pelikanen) de straten, waar sommige, soms in optocht en begeleid door hoeders, doorheen liepen. Op een zeer veelzijdige markt met ruim 200 kramen, die zich met een lengte van 2.000 meter door het dorp slingerde, was van alles te koop, te eten en te drinken.

Natuur en Landschapsplein

Maar één van de grootste attractie was toch natuurlijk wel het "Natuur- en Landschapsplein", dat voor het eerst op de markt was opgericht. Op dat knusse plein pakte Landschapsbeheer Oss direct groot uit. We bezetten er, samen met o.a. Landschapsbelang Maasdonk, het Arboretum, Schapenboer Jos van Gaal (met een groep aaibare schapen), de Vleermuiswerkgroep, Brabants Landschap, de Imkerijwerkgroep, de Weidevogel- en uilenwerkgroep, de gemeente Oss, de Osse thuisbierbrouwers en loonbedrijf Van der Heijden maar liefst 25 kramen. We gaven er voorlichting over ons werk en verkochten er o.a. de producten van Landerij VanTosse en de houtafdeling van de Tolstraat. Bijna 30 van onze vrijwilligers waren die zondag op de markt actief, maar een veelvoud daarvan was betrokken bij het transport van onze spullen en de opbouw en afbraak van de kramen. We danken hierbij dan ook al die vrijwilligers die hun vrije uren, die ze dat weekeind opofferen voor onze club. Maar óók dank aan mijn chauffeur van die dag Ingrid Broeders, die met haar leuke sfeerartikeltje bewijst dat ze goede columns kan schrijven. Ik hoop nog vaker een beroep op haar te mogen doen!

Dick Roza

P.S. Op onze stands op Effe naor Geffe verkochten we voor €508 aan VanTosse cranberryproducten en de timmer- en schilderclub, waar o.a. vogelhuisjes te koop waren, had een omzet van €380.

Infostand van Landschapsbeheer (foto: Dick Roza)

Het was een prachtige zonnige dag

Ik had Dick beloofd om hem op te halen. Hij stond stipt 8:45 uur klaar. Als allereerste parkeerden we de auto aan de rand van het dorp. Gearmd arriveerden we bij de kassa en dachten wel even gratis door te kunnen lopen. Onverbidde echter, gingen de entreedames voor een maximaal resultaat, €6 per persoon, geen onderhandeling of uitzondering mogelijk. We passeerden vervolgens de biggetjes, de terrasjes met vintage tafelkleedjes, de dikbillen en de wasvrouw, verwarmd door stoomketelenergie (hadden we dit op de terugweg ook nog maar geweten).

Uiteindelijk kwamen bij de geitjes en het Landschapsbeheer/Landerij VanTosse-pleintje. De kramen waren al enigszins opgeleukt met maiskolven en hop. Mijn standje bleek heel strategisch naast de bierbrouwer te zijn en ging over de Landelijke Opschoondag.

De act van de opschoonstand bestond uit het maken van rommel en het vervolgens uitnodigen van het (al dan niet verontwaardigde) publiek om de rommel gesorteerd in de afzonderlijke bakken te mikken. 3 kinderen deden dit zo goed, dat ze een kwartetspel over opruimen wonnen.

Het pleintje had veel aanloop. Met name bij het vogelhuisje timmeren en het kabouterpaaltje schilderen ging het er fanatiek aan toe. Gerrit, onze timmerman, behaalde een flinke omzet met de verkoop van vogelhuisjes.

En toen liep ik aan het einde van deze gezellige dag met Dick weer terug naar het plots onvindbare parkeerwieland. Na enig dwalen werden we tot onze opluchting door enkele dorpsbewoners naar onze auto gebracht. Toch nog een klein avontuur.

Ingrid Broeder

Alle heerlijkheden van VanTosse (foto: Dick Roza)

Bijenometje in gemeente Landerd

De bijenhôtels zijn onderdeel van één van de zogenoemde "ommetjes" in het kader van Landschappen van Allure. Die ommetjes verbinden de dorpen meer met de Maashorst.

Bijenhôtel aangepast aan omgeving

Hiervoor zijn wandelpaden ontwikkeld van circa 6 á 10 km in en om Zeeland en Schaijk. Ze voeren langs mooie plekken in het buitengebied. De gemeente Landerd heeft het initiatief genomen om voorzieningen voor bijen te koppelen aan één van deze routes, het "bijenometje". Er zijn in totaal 12 bijenhôtels, zodat de term bijenometje geen loze kreet blijft. Langs de route staan geschikte bomen, struiken en bloemenweiden voor bijen. Er staan infopanelen met informatie over bijen en de specifieke locatie waar het bijenhôtel staat. Op de route bevinden zich ook bankjes waar even uitgerust kan worden. Voor wie dit niet genoeg vindt, er liggen ook drie horecagelegenheden aan de bijenroute! Het bijenometje volgt het wandelrouteknooppuntennetwerk. Het project is mogelijk gemaakt door bijdragen van Provincie Noord Brabant, Gemeente Landerd, Brabants Landschap en de Postcodeloterij.

Annie Martens

Bijenhôtel in tuin van oude pastorie in Zeeland (foto: Dick Roza)

Opening Bijenometje Zeeland

Op vrijdag 14 juni vond tijdens een fietstocht langs alle 12 bijenhôtels, de officiële opening plaats van het bijenometje* in Zeeland (gemeente Landerd). Ondanks de grote show van de luchtmacht, die op die dag plaatsvond, waren er tóch nog ruim 60 deelnemers bij de opening.

Fietsen in de laadbak

Ook Landschapsbeheer Oss was ruim vertegenwoordigd. De "hotelbouwers" Gerrit van der Heijden, Hans Hamersma en Frans Hol werden begeleid door Ariaan, de vrouw van Frans en haar zus Kris, "hotelvakkenvuller" stagiair Lennart Haeve en uw verslaggever. Helaas kon Megan van de Ven, die samen met Lennart als stagiair van de opleiding Helicon bos- en natuurbeheer in Velp in hun stagetijd bij Landschapsbeheer Oss de hotelbouwers zo goed assisteerden, niet aanwezig zijn. Hans (die de auto be-

stuurde) en Frans hadden de zes fietsen vakkundig vastgesjord in de laadbak van onze Landschapsbeheer-bus, zodat we niet ook nog het hele stuk van Oss naar Zeeland hoefden te fietsen! Na de ontvangst met koffie en koek bij Restaurant d'n Oven aan de Verbindingsweg in Zeeland met een welkomstwoord van organisator Annie Martens en imker Jan Ottens, vertrokken de aanwezigen in een lange sliert fietsen voor de 10 kilometer lange tocht langs de 12 bijenhôtels van het bijenometje.

Voor start van fietstocht bij Eeterij D'n Oven (foto: Dick Roza)

Afsluiting met interessante lezing

Jammer was het dat de laag overvliegende straaljagers vaak de gezellige gesprekken tussen de fietsers verstoorde. Foto's werden er genoeg gemaakt door de fietsers, waardoor het lint fietsers steeds langer werd. De eerste stop was bij restaurant "de Pastorie" in Zeeland, waar de deelnemers in de schitterende tuin met grote vijver op heuse honingwijn, ook wel "mede" genoemd, getrakteerd werden. De tweede, en laatste stop, was bij het eerst gebouwde bijenhôtel** nabij café 't Oventje. Daar werd de openingshandeling verricht door wethouder Hans Vereijken van Landerd. De fietstocht werd afgesloten met een interessante lezing van bijenhouder/veldmedewerker Jan Ottens over de belangrijke rol die(wilde) bijen spelen in de biodiversiteit.

Dick Roza

* Zie ook artikel Air Bee&Bee in nieuwsbrief van maart 2019

** gebouwd door de "Groenploeg" van de Maashorstboeren, die ook het inzaaien van de bloemenakkers en het onderhoud van alle bijenhôtels voor zijn rekening neemt.

Onze vrijwilligers aan de koffie voor de opening (foto: Dick Roza)

Middelbeek: natte natuurverbinding

Op oude historische kaarten van Geffen is de Middelveldse Beek te zien. Deze beek is gelegen tussen de Leiweg en de Heesterseweg in Geffen.

Water afvoerende sloot verleggen

De beek begint net bovenstrooms van het bijenmuseum Ecopol en loopt tussen de weilanden door, langs het Ivo van Dintherpad, richting de kom van Geffen. Het idee was om de Middelveldse Beek te herstellen en zo een waardevolle natte natuurverbinding te maken. Uit onderzoek blijkt echter dat het geen goed idee is om deze sloot weer wattervoerend te maken. Deze sloot moet dan zó diep liggen, dat hij water onttrekt uit de omgeving. Deze verdrogende invloed op de omgeving is ongewenst. Daarom is het beter een natte natuurverbinding van een reeks ondiepe poelen/wadi's te maken. Dit gaan we samen met de betrokken grondbezitters oppakken. Ook voor de bewoners van de Berkenboog is dit een interessante ontwikkeling. De sloot loopt nu direct langs hun achtertuin. Het Waterschap legt bij onderhoud het maaisel/bagger aan beide kanten van de sloot neer. Voor de bewoners betekent dit dat het maaisel/bagger in hun achtertuin ligt. De oude loop van de Middelveldse Beek ligt echter noordelijker. Samen met het Waterschap willen we kijken of het mogelijk is de water afvoerende sloot weer in de oude loop van de beek te leggen.

Liselore Burgmans, Gemeente Oss

Topografische kaart anno 1895 (aangeboden door Henk Buijks)

Landschapsbeheer op picknick Arboretum

Op de "Dit is Oss"-picknick, die op 6 juli werd gehouden op het terrein van Arboretum en Natuurbeleving Geffen, was ook Landschapsbeheer Oss met een stand aanwezig.

Rogge maaien en roggebier

Het was aangenaam vertoeven op het mooie, drukbezochte Bomenpark en we hebben er weer wat meer bekendheid kunnen geven aan onze activiteiten op Landerij VanTosse. De "Dat is Oss"-picknick werd dit jaar voor de tweede keer gehouden als voortzetting van het traditionele "Rogge maaien", dat altijd voorafging aan het jaarlijkse feest "Effe naar Geffe". Het rogge maaien, op de traditio-

nele manier, dus met de "zicht" en met de hand "gevegeld", stond ook weer gepland voor de picknick op 6 juli, maar kon helaas niet doorgaan omdat de rogge nog niet rijp was en ook het weer niet meezat. De rogge werd enkele dagen later alsnog gedorst. De roggemaaiers presenteerden op 6 juli ook hun vernieuwde roggebier, dat de naam "Roggeschoofbier" kreeg. Bier met rogge van Geffens Veld. Het bier was ook - o.a. in zeer originele cadeauverpakking - te koop op "Effe naar Geffe" op 1 september.

Vlegelen van Rogge (foto: Anita Walraven)

Jostabessenjam

Onze stand bemanning, die voor ongeveer €800 omzette, bestond uit Leontien Timmermans, Hanny Wagemakers, Jos Koolen en Wout van Zuilichem. Naast de bekende cranberryproducten verzorgden ze ook een proeverij met wat nieuwe jammetjes uit onze tuin: Siberische honingbessenjam, kruisbessenjam, zwarte bessenjam en jostabessenjam. De jostabes is een kruising van een kruisbes en een zwarte bes. Alle jams zijn in eigen beheer gemaakt door onze jamgroep.

Tal van andere activiteiten

Naast Landschapsbeheer Oss waren er op de picknick ook nog stands van "Op de Nieuwekampen" (boerderij-ijs) poelier van Druenen (saté), de Muiffelbrouwerij (zuster Agathabier), Tuinderij 't Tuureind (kersen) en van de Vorle (champignonsoep). Ook was er volop muziek en kon men meedoen aan een workshop Tai Chi of aan een wandelbootcamp. Kinderen konden de natuur ontdekken op het Huisje-Boompje-Beestje-pad, zich laten schminken, meedoen met lasergame of een workshop ijs of pizza maken. Er werd ook nog een iep geplant door voorzitter Harry Peters, samen met een aantal kinderen.

Dick Roza

Planten van een iep (foto: Anita Walraven)

Vrijwilligers in mediazonnetje

Een tweetal van onze vrijwilligers zijn kortgeleden door het Brabants Dagblad in het mediazonnetje gezet, namelijk Jo Bosch en Gé Ruigt.

Totaal 8000 Vierdaagse kilometers

Op dinsdag 16 juli werd in een paginagroot artikel in het BD stilgestaan bij het feit dat Jo Bosch en zijn vrouw Tony bij elkaar geteld dit jaar precies 100 keer de Vierdaagse in Nijmegen hebben gelopen. Jo nam van die honderd afleveringen er 54 voor zijn rekening en zijn vrouw Tony 46. Jo, die zijn eerste vierdaagse in 1960 liep, schat dat hij minstens 8.000 Vierdaagse kilometers heeft afgelegd sinds die eerste keer!! Er namen dit jaar ook nog weer enkele andere van onze vrijwilligers deel aan de Vierdaagse, o.a. Johnny van Sonsbeek, Huub Raijmakers en Henk Veld.

Wat zit er achter die muur?

De tweede vrijwilliger die de krant haalde, was Gé Ruigt. In de rubriek "De zolder op, de kelder in" van BD journalist Mari van Rossem van zaterdag 10 augustus vertelde Gé alles over zijn stille wens om een halfsteens gemetseld muurtje in het keldergewelf van zijn monumentale woning in de Monsterstraat (de oudste kelder van Oss) nog eens open te breken, omdat hij heel erg nieuwsgierig is om te zien wat zich daar achter bevindt. Het enige dat Gé weet is dat de gang die hij hoopt aan te treffen richting voormalige ambachtsschool loopt. Maar hij twijfelt, want openbreken betekent gelijk ook het eind van het mysterie.

Voorname bewoner van het huis

Het huis van Gé is een rijksmonument en industrieel erfgoed. Hij verdiepte zich geleidelijk in de historie van het pand, dat hij met hulp van handige familieleden helemaal restaureerde. Het huidige huis is het tweede dat op deze plaats gebouwd is na de grote stadsbrand van 1751. De Osse burgemeester Jan van Valkenburg, die ook koopman was in textiel, zaden en boter, liet het huis herbouwen. De huidige kelder is qua oppervlakte een stuk kleiner dan de woning, maar is vele malen ouder. Die stamt uit de Middeleeuwen, zegt Ge. Na Jan van Valkenburg bewoonden enkele generaties van de (boter)familie Jurgens het pand. Ook de Joodse familie Elsbach, die de nodige verbouwingen aan het pand doorvoerde, had er zijn thuis. Een drietal "Stolpersteine" met de namen van de in 1944 in Auschwitz vermoorde Isaac en Rachel Elsbach en hun huisgenoot Selma Gutmann voor de deur van het huis van Gé, herinneren nog aan hun bestaan.

Dick Roza

Voedselbos Leyweg Geffen

De werkgroep Landschapsverbetering Geffen-Oss, waarin Landschapsbeheer Oss, Landschapsbelang Maasdonk, Stichting Arboretum en Natuurbeleving Geffen en de gemeente Oss participeren, publiceerde onderstaand artikel in de juli-uitgave van het Geffense huis-aan-huisblad "Toerenklanken".

Permacultuur principes

Geert-Jan van Nistelrooij en Kastrel Maher hebben een boerderij aan de Leyweg 3A in Geffen. De roots van Geert-Jan liggen hier; Kastrel komt uit Australië. Zij heeft daar verschillende natuur- milieuprojecten geleid, zoals het herstellen van kreken, natuurverbindingen en biologische/ natuur-inclusieve landbouw. Samen zijn ze vergevorderd met hun plannen om 2,5 hectare landbouwgrond om te vormen naar een divers landschap, bestaande uit voedselbos, natuur en inheemse landschapselementen. Een voedselbos is een vorm van landbouw, die gebaseerd is op permacultuur-principes. Permacultuur is een wetenschap voor het ontwerpen van de menselijke leefomgeving op een manier die ecologisch, duurzaam en economisch stabiel is.

Net als een natuurlijk bos

Voor het voedselbos wordt een landschap ontworpen waarbij vaste planten en struiken en bomen elkaar ondersteunen in het produceren van voedsel. Net als een natuurlijk bos bestaat een voedselbos uit verschillende lagen: schimmels, bodembedekkers, kruiden, klimmers, struiken, kleinere en grotere bomen. Van deze lagen maakt een voedselbos ook gebruik. Er wordt niet geploegd, jaarlijks gezaaid, gewied, bemest of bespoten. Het is een vorm van voedsel verbouwen die met de natuur meewerkt. Deze nog relatief nieuwe vorm van voedsel produceren put de bodem niet uit, maar zorgt juist voor een steeds betere bodemkwaliteit. Het is een (eco)systeem dat moet groeien, maar daarna zichzelf in stand houdt. Deze manier van voedsel produceren is goed voor het klimaat, de natuur en voor mens en dier.

Liselore Burgmans, Gemeente Oss

Waar werkten we?

Van de in totaal 13 werkochtenden in de afgelopen drie maanden vervielen er 4 wegens weersomstandigheden.

Snoeien en maaien

Op de overgebleven werkochtenden werden geen opzienbarende activiteiten verricht of nieuwe locaties bezocht. We richtten voornamelijk onderhoudswerk, zoals maaien, opslag verwijderen en wandelpaden schonen. Onder handen genomen werden o.a. het Geffens Veld in Geffen, het Herinneringsbos in Oss (2x), het Vierwindenbos (wandelpad) in Oss, het Docfabos in Oss, het hopveld in de Stelt in Oss, het oude zwembad en het Ossemeer in Oss, de Groenendijk (wandelroute) in Haren en de Dieldense kleiputten in Dieden. (DR)

Kruisspin meest geteld tijdens jaarlijkse spinnentelling

In het weekeind van 7-8 september werd de nationale Huis- en Tuinspinnentelling 2019 gehouden. Voor de zevende keer was de kruisspin de winnaar. Deze spin werd in 75 tuinen 460 keer gezien. (DR)

In memoriam Leo Broekhuizen

Op 30 augustus 2019 is onze vrijwilliger Leo Broekhuizen op 76 jarige leeftijd na een ziekbed van ruim een half jaar overleden. We verliezen met Leo één van onze oudste vrijwilligers. Hij werd op 5 september in besloten kring in Rosmalen gecremeerd.

Leo volgde de hogere tuinbouwschool in Frederiksoord en deed vervolgens in Deventer HBO cultuurtechniek, later gevolgd door planologische opleidingen. Zijn eerste baan was bij het ministerie van Landbouw en Visserij in Den Haag, waar hij vooral ruilverkavelingen begeleidde. Toen hij en zijn vrouw Anja in 1979 in Oss kwamen wonen, kreeg hij een baan bij het "Recreatieschap Maasland", dat daarna overging in Streekgewest Brabant Noord-Oost. De laatste jaren voor zijn pensionering werkte hij bij de gemeente Oss. De natuur, buiten zijn, werken in de natuur en wandelen met zijn gezin (en met de hond) waren zijn hobby's. Leo was echt een buitenmens. Vanaf 2003 was hij vrijwilliger van Landschapsbeheer Oss. Het werk in het buitengebied trok hem erg. Zijn belangstelling lag minder bij Landerij VanTosse. Leo werkte heel graag in het Vierwindenbos, maar vond het jammer dat daar de laatste jaren te weinig aandacht aan werd gegeven. Toen hij zelf op het einde van zijn ziekte in een rolstoel belandde, heeft hij uit eigen ervaring kunnen meemaken dat er van het zogenaamde "rolstoelpad" jammer genoeg niets meer over was. De bordjes dat het pad geschikt zou zijn voor mindervaliden kunnen weg vond hij.

We zullen Leo nog lang gedenken bij Landschapsbeheer en wensen zijn vrouw Anja, kinderen en kleinkinderen veel sterkte bij het verwerken van het verlies van Leo.

Dick Roza

In memoriam Gerard van de Wouw

Op 16 augustus is Gerard van de Wouw, vrijwilliger van Weidevogelbescherming en Landschapsbelang Maasdonk, op 66 jarige leeftijd overleden. Hij werd op 21 augustus in Uden gecremeerd.

Gerard was jarenlang bestuurslid van Stichting Landschapsbelang Maasdonk en voorzitter van Stichting Weidevogelbescherming Maasdonk. Met zijn inzicht, kennis en contacten is hij van groot belang geweest voor beide organisaties. Eind maart heeft hij die functies neergelegd en hebben we hem gepast hiervoor bedankt door het aanbieden van een cadeau en zijn vrouw Nicolien met een bos bloemen voor haar bijdrage. Bij Landschapsbelang had Gerard een technisch ondersteunende rol. Hij zorgde voor de materialen, het vervoer van de aanhangwagen en na afloop van de werkdag voor soep. Hij was de man van de hand- en spandiensten en was overal inzetbaar. Altijd kon een beroep op hem worden gedaan! Met name voor de weidevogelbescherming is hij van grote betekenis geweest. Hij was het, die samen met de boeren van de Agrarische Natuurvereniging, Brabants Landschap en Waterschap Aa en Maas de plas-dras gebieden in de polder van de Beerse Overlaat heeft ontwikkeld. Nu al blijkt dat hij met dit initiatief de teloorgang van de weidevogels een

halt heeft toegeroepen en voor hen een nieuw perspectief heeft geboden. Wij zijn Gerard erg dankbaar voor hetgeen hij voor de natuur en voor ons heeft betekend. We zijn verdrietig omdat hij niet meer onder ons is en zullen hem ontzettend missen! We wensen zijn vrouw Nicolien en zijn kinderen veel sterkte toe de komende tijd.

Namens de vrijwilligers van Weidevogelbescherming en Landschapsbelang Maasdonk, Rob Boumans

Eerste tekenen van naderende herfst: parasolzwammen in Tuinderij VanTosse (foto: Henk Smouter)

Kort Nieuws

Wandelingen met IVN

IVN-Natuureducatie biedt tot eind van het jaar nog een vier-tal wandelingen aan.

Zondag 6 oktober

14:00-16:00 uur
"Wandel in stilte, in stilte genieten van de natuur", 6 km.
Vertrek: Parkeerplaats bij openluchttheater Hoessenbosch, Hoessenboschlaan, Berghem.

Zondag 20 oktober

10:00-12:00 uur
Herfstwandeling "Op zoek naar paddenstoelen", 3 km.
Vertrek: parkeerplaats bij Willibrordusputje, Willibrordusstraat 81, Oss.

Zaterdag 26 oktober

19:00-20:30 uur
"Nacht van de Nacht. Herperduin in het donker", 3 km.
Vertrek: parkeerplaats aan het einde van de Bosweg in Koolwijk.

Zondag 29 december

10:00-12:00 uur
Oudejaarswandeling, 5 km.
Vertrek: parkeerplaats bij openluchttheater Hoessenbosch, Hoessenboschlaan Berg-hem. (DR)

Ommetje wijst en knuppelbrug

Vrijwillig Landschapsbeheer Uden (VLU) heeft onlangs een knuppelbrug* gerealiseerd over de Peelrandbreuk en de wijst in Uden. Ook zijn er vier verschillende "ommetjes" uit-gewerkt over deze brug. Zo kan men de wijst ervaren zonder de meest waardevolle delen te betreden.

Schraalgraslanden

Het ommetje start vanaf de nieuwe parkeerplaats nabij de Schansweg 10 in Uden. Aansluitend aan deze parkeerplaats kunt u genieten van een bloemrijke akker. Via het boerenlandpad gaat u op de T-splitsing linksaf. U loopt zo om het Sint Annabos heen. U volgt het schouwpad langs de waterloop richting recreatiebedrijf "Hullie". Zo'n 150 meter voorbij Hillie slaat u rechtsaf richting de Kuilenweg. Hier ziet u aan uw linkerhand via afgraving enkele fraaie, nieuwe hooilanden. Bij de Kuilenweg gaat u links naar de Steeuwichtweg toe. Daar gaat u rechts en tegenover nummer 20 gaat u opnieuw rechts een zandpad in. Ook hier ziet u door afgraving en hooizaadverspreiding gevormde hooilanden (schraalgraslanden). Na zo'n 250 meter ziet u links voor u de nieuwe knuppelbrug. Na deze brug gaat u rechts en aan het einde van de Schotenweg steekt u een grasland schuin over. Via het al eerder benutte boerenland-pad komt u weer netjes terug bij uw auto of fiets aan de Schansweg. (DR)

* We publiceerden in maart en juni van dit jaar al over de knuppelbrug en het Sint Annabosje, maar omdat enkele lezers om een nadere plaatsaanduiding vroegen, was een nadere uitleg noodzakelijk.

Knuppelbrug bij Sint Annabos in Uden (foto: Martin de Groot)

Bolwerkenroute in Ravenstein

De provincie en de gemeente Oss trekken samen €450.000 uit om een wandelroute langs de voormalige verdedigingswerken van de vesting Ravenstein te realiseren

Gemis herstellen

De "bolwerkenroute moet bezoekers een beter inzicht geven in de rol die het stadje in vroeger eeuwen speelde als onderdeel van de Zuiderwaterlinie. Ooit was Ravenstein net zo herkenbaar als vestingwerk als Willemstad en Naarden. Met zijn bolwerken, grachten, ravelijnen en hoornwerken zag het er van bovenaf uit als een halve ster met de Maas als rugdekking. Heden ten dage zijn er alleen nog enkele fragmenten over van de uitgebreide verdedigingswerken. Die fragmenten zijn ook nog eens niet altijd even herkenbaar of bereikbaar. Met de "bolwerkenroute" wordt in ieder geval een deel van dat gemis hersteld. De tonnen van gemeente en provincie zijn met name bestemd voor de aanleg van een pad langs de zuidwestrand van de oude vesting. (DR)

Uit het Brabants Dagblad, 1 mei 2019.

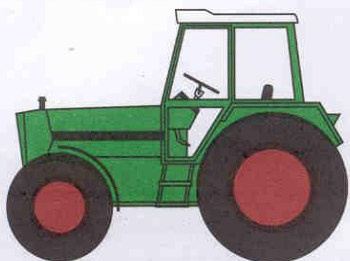
Schapenvolk bij Oerfestival Maashorst

Met de natuur als gastheer barst tijdens de herfstvakantie Oerfestival De Maashorst 2019 los. Een festival met karakter, stoer, spannend, ruw en echt. Op zondag 13 oktober is de aftrap in Herperduin met een programma boordevol kinderactiviteiten en natuurbeleving rondom speelbos "Da's leuk."

Dreven en driften

De stuifduinen, waar sinds kort de machtige uitkijktoren bovenuit rijst, vormen de arena voor de obstacle run van "Dunes Games". Stoer om aan mee te doen, maar ook een schouwspel om naar te kijken vanaf het foodplein onder de bomen. De week nà 13 oktober staat bol van activiteiten en evenementen bij ondernemers in het gebied, waarbij de ingrediënten natuur, cultuurhistorie, archeologie en food zorgen voor een aangename proeverij van alles wat de Maashorst te bieden heeft. Een leuke en interessante rode draad wordt gevormd door "t schapenvolk" dat tijdens de festivalweek van locatie naar locatie wandelt, waarbij het publiek kan aansluiten. Tijdens de oerweek loopt 't schapenvolk over de voormalige verbindingswegen in de Maashorst, de zogenaamde dreven en driften. Iedere dag maken de herders met hun kudde en herdershonden en een gezelschap van wolspinsters en viltsters een wandeltocht van de ene locatie naar de volgende bestemming. Wie alles wil weten over "Dreven en Driften in de Maashorst" en de landkunst die het kunstenaarsduo Krijn Christaans en Cathelijne Montens van KCCM daarvoor ontworpen heeft, vindt die o.a. op www.brabantvertelt.nl, waar o.a. ook de wandelingen "Paden Banen in De Maashorst" en "Goden en doden Landschap" gedownload kunnen worden. Voor het gehele programma van het Oerfestival 2019 zie onderstaande website. (DR)

www.oerfestivaldemaashorst.nl

LOONBEDRIJF PETER LOEFFEN

Waterstraat 5, 5374 KB SCHALJK • Tel.: 0486-461505 • Fax: 0486-464230

Reddingsplan bakenbomen langs Maas

In december vorig jaar informeerden we u over de stand van zaken t.a.v. de bakenbomen langs de Maas, nadat Rijkswaterstaat haar - uit de jaren negentig daterende - mening over het uitsterfbeleid van de bomen had bijgesteld.

Groen lint door Nederland

Inmiddels hebben drie studenten van de HAS-Hogeschool dit voorjaar in het kader van hun afstudeeropdracht en in opdracht van de provincie Noord-Brabant een strategie ontwikkeld voor het behoud van de bakenbomen en het kenmerkende landschapsbeeld langs de Maas. Ze spraken o.a. met provincies, gemeentes, waterschappen en Rijkswaterstaat en inventariseerden de bakenbomen ter plaatse. De uitkomsten van deze gesprekken werden gebruikt voor het ontwikkelen van een visie over de bakenbomenstructuur. Deze visie werd samen met een organisatie- en financieringsmodel en een monitoringssysteem verwerkt in een adviesrapport. Dat rapport werd eind juni aan de gesprekspartners gepresenteerd. Uit het rapport bleek dat de bomen, die door de komst van moderne navigatiesystemen hun functie verloren hebben, cultuurtechnisch, ecologisch en landschappelijk van grote waarde zijn. Veel mensen weten niet dat de ongeveer 2.000 bomen die van Boxmeer tot aan Geertruidenberg langs de Maas staan één van de langste groene structuren van Europa vormen. Een 100 kilometer lang groen lint, dwars door Nederland.

Gaten opvullen en nieuwe bomen planten

Maar de bakenbomen worden met uitsterven bedreigt. Ze hebben een dusdanige leeftijd bereikt, dat ze langzaam aan van ouderdom afsterven. De laatste jaren zijn er bovendien ook veel bomen weggevallen als gevolg van natuurontwikkelingsprojecten, waardoor grote gaten in het bomenlint ontstonden. De kans bestaat dat zeker de helft van de bomen tussen nu en 20 jaar door ouderdom uit zal vallen. Als er niet wordt ingegrepen, gaat dit fraaie erfgoed verloren. De studenten kwamen tot de conclusie dat de beste reddingstrategie is om op de oorspronkelijke groeiplaatsen de gaten te vullen, de nog aanwezige populieren, die nu 80 jaar oud zijn, te vervangen door nieuwe

Omgewaaide bakenboom aan de Maas (foto: Theo Oudenaerd)

en de groeiplaats te beschermen met stortstenen. Voor deze operatie trekken ze zo'n 20 jaar uit. De vraag is of Rijkswaterstaat, die de meeste grond langs de Maas bezit, zich in het plan kan vinden. (DR)

* Met info uit de "Maas- en Waalkanter" van 26 april 2019 en het "Brabants Dagblad" van 29 juni 2019.

Samen leven met bevers

Het gaat erg goed met de bever in ons land. Nadat hij, na een afwezigheid van ruim 150 jaar, in 1988 weer was uitgezet in de Biesbosch, komt hij inmiddels in bijna al onze provincies voor en leven er is zo'n 1.500 exemplaren in ons land.

Beaver deceiver in beverdam in Haren (foto: Dick Roza)

Bever misleider

In onze provincie is de bever niet alleen op tal van plaatsen langs de Maas te vinden, maar we treffen hem ook landinwaarts aan in natuurgebied tenn noorden van Oss, zoals in de Rietgors, langs de Hertogswetering nabij het Ossermeer, langs het Deelenkanaal in Oss, bij de Spaanse Steeg in Berghem en bij de Hollandse Kamp in Herpen. Op verschillende plaatsen maken de bevers ook dammen. Dat zagen we onlangs aan de Elzenboschstraat

in Haren, toen we bij de Groenendijk in Haren aan het werk waren. Door een beverdam kan het water niet meer goed doorstromen (zo zorgen de bevers ervoor dat de ingang van hun hol onder water blijft). Dit zorgt er op sommige plekken wel voor dat er risico ontstaat op wateroverlast. Waar mogelijk kijkt het waterschap of de dam toch bewaard kan blijven door een zogenaamde beaver deceiver* te plaatsen. Zo houdt de bever zijn dam en kan het water toch doorstromen. Deze is ook in Haren gebruikt.

En waar bevers geen dammen maken, graven ze soms gangen en holen in dijken of kades. Deze worden daardoor minder stabiel. Daarom slaan waterschappen

steeds vaker alarm over dit geograaf!

De aanwezigheid van de bever leidt tot spanning tussen mens en natuur. Bijvoorbeeld op het vlak van dijkveiligheid en landbouw kundig gebruik. (DR)

* Een beaver-deceiver (bevermisleider) is het nieuwe toepassing van het waterschap tegen de overlast die wordt veroorzaakt door de bever. Het is een 12 meter lange, dunne pvc-buis door de beverdam heen, waardoor er voldoende water door de dam blijft stromen.

Bart van Dijk nieuwe manager Maashorst

Begin augustus is Bart van Dijk (49) uit Nuenen in dienst getreden als nieuwe manager van Natuurgebied De Maashorst.

Man met veel ervaring

Als boegbeeld voor de Maashorst zal hij zichtbaar en aansprakelijk zijn en is hij verantwoordelijk voor de bestuurskracht van de samenwerkende gemeenten, Staatsbosbeheer, het Waterschap, alsmede voor het professionele uitvoeringsniveau van het Maashorst Team. Bart is een man met veel ervaring. In eerdere functies werkte Bart als programmamanager voor Recreatie Noord-Holland (directeur recreatieschap Spaarnwoude), Landschapspark De Open Linie (Oosterhout en Breda), Programma Donge- oevers, Leidse Ommelanden en Ontwikkeling, Ontvangstgebied Nationaal Park Nieuw Land (Oostvaardersplassen Markerwadden-Lepelaarsplassen). (DR)

Nieuwe vogels in Maashorst

De Maashorst wordt steeds soortenrijker! Twee paar grauwe klauwieren, een broedpaar raven en de nodige nachtzwaluwen dit jaar tonen aan dat het goed gaat met dit gebied. De natuurontwikkeling werpt zijn vruchten af. De omvorming van landbouwgrond naar bloemrijke gaslanden levert met de heidevelden en bossen een gevarieerd landschap. (DR)

Grauwe klauwier

Nieuw beheer-kantoor Natuurmonumenten

Het team van Natuurmonumenten Noordoost-Brabant is over kilometers langs de Maas in Oss actief, maar het kantoor, dat zit in Hedel.

Nieuwe kantoor van Natuurmonumenten in Hedel (foto: Sander Verwoerd)

Van oma's huisje naar koeienschuur

Tot begin 2019 was oma's huisje dé plek waar de plannen werden gemaakt en het 'computerwerk' werd uitgevoerd. Het huisje was ooit van de grootmoeder van boswachter Jan Quik; de gordijnen en oude klok herinnerden daar nog steeds aan. Het had een bepaalde charme, daar is iedereen het over eens. De nieuwe werkplek, direct achter het huisje, is er vele malen op vooruit gegaan. En dat voor een oude koeienschuur. De balken, fraai opknapt schuurdeuren en andere kleine elementen herinneren er nog aan. Het is een volwaardig, sfeervol kantoor geworden, waar het team en andere collega's graag komen werken.

Van maaisel naar isolatiemat

De historie van de koeienschuur is leuk, de werkplekken zijn fijn, maar het meest bijzonder is wat er 'tussen' de muren zit. Dat is maaisel uit het natuurgebied Vlijmens Ven! Natuurmonumenten neemt deel aan GrasGoed, een Europees project waarbij gekeken wordt hoe maaisel uit natuurgebieden ingezet kan worden in de markt. Nu is het afvoeren van maaisel een kostenpost, doel is om het zo veel mogelijk in te zetten als volwaardige grondstof. Een van de experimenten is het natuurmaaisel te

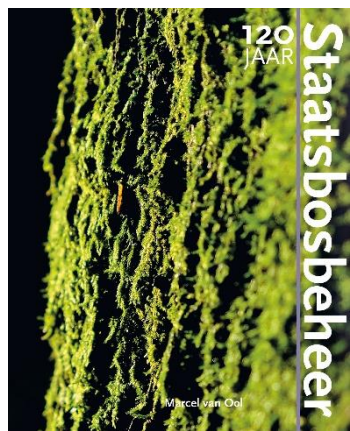
gebruiken voor natuurlijke isolatiematten. Het nieuwe kantoor in Hedel is het eerste kantoor waar deze GrasGoed-matten zijn ingezet. Een mooie manier om de natuur letterlijk je huis in te halen! Wil je meer weten, kijk dan eens op nm.nl/projecten/grasgoed.

Daar vind je ook mooie filmpjes over dit project.

Sander Verwoerd
Boswachter Communicatie En Beleven, Noordoost-Brabant en Rijk van Nijmegen

120 jaar Staatsbosbeheer

Staatsbosbeheer bestaat 120 jaar! Daarom neemt kunsthistoricus Marcel van Ool je in het boek "120 jaar Staatsbosbeheer" mee op een reis door de tijd en schetst hij een beeld van de toekomst.

Van stuifzand tot natuurbeschermer

Staatsbosbeheer is in 1909 opgericht om stuifend zand, zowel aan de kust als in het binnenland, vast te leggen. Tegelijkertijd moest Nederland

meer eigen hout gaan produceren. Het hoorde in het begin dus niet tot de taken, maar al vrij snel spaarde Staatsbosbeheer uitzonderlijke stukken natuur. Natuurbescherming en houtproductie behoren nu tot het bekende werk van Staatsbosbeheer, maar sindsdien is er veel bijgekomen. Zo ook de zorg voor de meer dan 800 monumenten op de 265.000 hectare natuur die Staatsbosbeheer bezit. Het boek is vanaf 11 september voor €22,50 verkrijgbaar. (DR)

www.staatsbosbeheer.nl

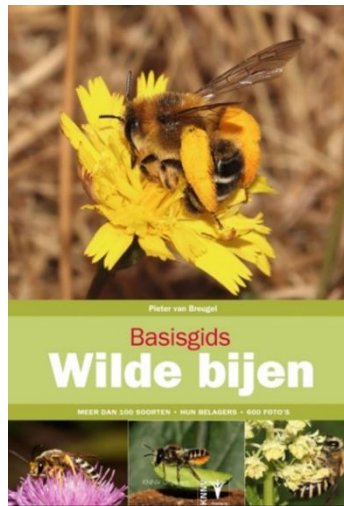
"Oeverloos" theaterroute

Van 23 t/m 27 oktober produceert stichting Oss Cultureel de derde editie van de succesvolle theaterroute Oeverloos. Deze keer vindt de voorstelling plaats in Acropolis in Megen. De theaterroute en bijbehorend ontmoetingsplein staan voor lokaal cultureel talent en lokale verhalen.

www.oeverloostheaterroute.nl

Basisgids Wilde Bijen

In Nederland komen zo'n 360 verschillende soorten bijen voor, waarvan de honingbij de bekendste is. Deze verbluffende rijkdom aan wilde bijen is voor veel mensen nieuw.

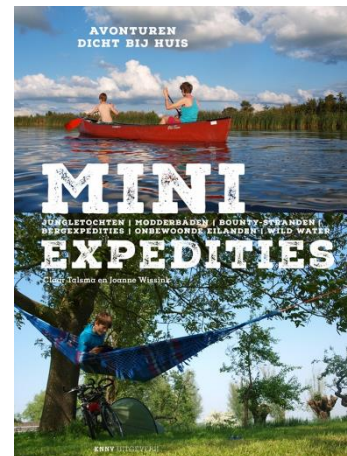
Determinatie in het veld

De "Basisgids Wilde Bijen", samengesteld door Pieter van Breugel en uitgegeven door KNNV, verscheen in augustus dit jaar. De uitgave brengt 125 soorten bijen bijeen in een handzame paperback van 144 bladzijden met 600 foto's. Zilveren zandbij, vosje, roodgatje en bosbesbij, ze komen allemaal voorbij, de één nog verrassender dan de ander. De

"Basisgids Wilde Bijen" is gericht op determinatie in het veld en helpt deze soorten relatief snel op naam te brengen. Daarnaast biedt de gids een schat aan informatie over leefwijze, ecologie, waarneming en herkenning. Prijs: €22,95 (DR)

Boek "Mini Expedities"

Recent verscheen het boek "Mini Expedities", geschreven door Claar Talsma en Joanne Wissink. Het gaat over "jungletochten, modderbaden, bountystranden, bergexpedities, onbewoonde eilanden en wild water.

Avonturen dicht bij huis

"Wandelen is suf, fietsen is saai, maar expedities zijn stoer. Expedities associëren we met verre streken". Onzin natuurlijk, het avontuur wacht ook om de hoek, hier in Nederland en voor iedereen. Ook hier kun je bergen beklimmen, beken bevaren, jungles doorkruisen en slapen onder de sterren. Het aanstekelijke boek neemt je mee op expedities in de buurt. Het is een verslag van een gezin dat in één jaar 80 nachten in een tent sliep. Het staat vol inspiratie en aanraders voor echte expedities. Wie dit leest, kan moeilijk thuis blijven! Wandelen wordt op eens hiken en fietsen mountainbiken. Het boek is interessant voor mensen met een actieve levensstijl of die daarover dromen. Mensen met kinderen zijn de grootste doelgroep omdat zij vaak op zoek zijn naar informatie hoe ze met hun kinderen naar buiten kunnen. Maar het boek - waarin ook 30 tochten in en om Nederland zijn opgenomen - richt zich toch niet puur op families. Het daagt groot en klein uit om buiten te spelen. Het boek van 224 blz. kost €21,95. (DR)

Week van Duurzaamheid Oss

Van 5 tot en met 11 oktober staat de gemeente Oss in het teken van duurzaamheid.

Week boordevol activiteiten

De gemeente Oss organiseert die week samen met Platform Global Goals Oss, Orde van de Klauw, Bibliotheek Oss, Stadse Boeren Oss, Brabant Woont Slim, ECO, wijk- en dorpsraden, Jongerenraad, Kracht van Oss en Mooiland. Ook het Maaslandcollege en ROC de Leijgraaf doen mee! De Week van de Duurzaamheid heeft een programma boordevol activiteiten voor inwoners, ondernemers en studenten. Stel je eigen programma samen en kijk op de website. Let op: voor sommige activiteiten moet je je inschrijven. (DR)

www.duurzaamheidoss.nl

Week van het Landschap

Ieder jaar organiseert Brabants Landschap de "Week van de natuur" in één van haar gebieden. Dit jaar vindt de manifestatie plaats van 12 tot 20 oktober op het terrein van de voormalige steenfabriek in Udenhout.

Agrarisch cultuurlandschap

In 1993 stopte de steenfabriek op de heide bij Udenhout en kwam de fabriek in 2006 in handen van de gemeente Tilburg, die het een jaar later weer doorverkocht aan Brabants Landschap. Maar wat kun je nou met een voormalige steenfabriek doen? Héél veel, voor zowel natuur als cultuur. Het terrein meet 17 hectare, waarvan 12 hectare al is gesaneerd. Daar heeft Brabants Landschap het afgelopen jaar een kleinschalig agrarisch cultuurlandschap van gemaakt, bestaande uit houtwallen, struwelen, akkertjes en poelen. Naar verwachting ontwikkelt het zich tot een leefgebied voor soorten als das, boomkikker en kamsalamander. Op de website van Brabants Landschap is de invulling van de "Week van het Landschap" te bekijken. (DR)

www.brabantslandschap.nl/week-vandenatuur

Wisent Shogun terug naar Natuurcentrum Maashorst

Op 17 september ging de opgezette wisentstier Shogun terug naar Natuurcentrum de Maashorst in Slabroek, waar hij zijn definitieve plek heeft gevonden.

Soms even op reis

De afgelopen twee jaar was hij op tournee en was hij te zien in gemeentehuizen, in NMC de Elzenhoek en in het provinciehuis. Nu is hij dus definitief te zien in het natuurcentrum. Wel is het mogelijk dat hij een paar keer per jaar voor een periode van maximaal twee weken elders wordt tentoongesteld. Dit zal dan vermeld worden op de website, zodat belangstellenden niet tevergeefs bij het natuurcentrum op bezoek komen. Kijk voor meer informatie en openingstijden van het natuurcentrum op de website. (DR)

www.natuurcentrumdemaashorst.nl

Bekrachtiging samenwerken in Maashorst

Op 18 juli tekenden de vier Maashorstgemeenten een convenant om in de toekomst efficiënter te gaan samenwerken. Hierdoor is het mogelijk voor buitengewone opsporingsambtenaren (boa's) van Staatsbosbeheer en de Maashorstgemeenten om op elkaars grondgebied te kunnen optreden. Ook organiseren de partijen voorlichtingsacties voor een veilige en fijne manier van recreëren in het gebied.

Drie hondenlosloopterreinen erbij

De Maashorst is een natuurgebied waar wandelaars, fietsers, ruiters, mountainbikers en hondenbezitters van genieten. Veiligheid voor mens en dier is prioriteit. Het is de uitdaging om al die recreatiestromen naast elkaar te laten recreëren. Om dit goed en veilig te laten verlopen, zullen de recreanten de paden moeten delen met elkaar én met de dieren. Tijdens de voorlichtingsacties zullen de boswachters op een positieve manier uitleg geven over de toegangsregels en aangeven wat de eventuele gevolgen zijn indien bezoekers geen rekening houden met elkaar en de regels! Speciale aandacht gaat uit naar de bezoekers met honden. Boa's zien helaas nog veel loslopende honden in delen waar dit niet is toegestaan. Dat kan verstoring bij broedvogels en wild veroorzaken. Grote grazers raken geïrriteerd, waardoor gevaarlijke situaties kunnen ontstaan. Ook andere bezoekers kunnen zich storen aan loslopende honden. Wandelaars die de honden hebben aangelijnd, krijgen een beloning voor de hond. Door dit positieve gedrag te stimuleren, hopen de terreinbeheerders hondenbezitters op een sympathieke manier bewust te maken van de noodzaak om de hond aan te lijnen. Op dit moment zijn er 6 hondenlosloopterreinen, die duidelijk zijn aangegeven.

Eind 2019 komen er 3 nieuwe losloopterreinen bij om een goede verspreiding in het natuurgebied te bieden. Op deze manier kunnen mens en dier van de Maashorst blijven genieten. (DR)

Twintig nieuwe Maashorst-rangers geïnstalleerd

Op 30 augustus zijn in Natuurcentrum de Maashorst twintig nieuwe Maashorst-rangers geïnstalleerd. Het aantal rangers komt daarmee op 45. De nieuwe rangers gaan het inmiddels 1150 hectare grote begraazingsgebied De Maashorst mee in de gaten houden.

Ogen en oren van Maashorst

De rangers zijn geworven door de Stichting Natuurorganisaties De Maashorst, de koepelorganisatie van acht natuurorganisaties die actief zijn in de Maashorst. Vrijwel allemaal zijn ze lid van één van deze organisaties. De rangers zijn dagelijks actief in het gebied. Ze kijken of alle rasters en afzettingen goed functioneren en controleren of het goed gaat met de kuddes. Daarnaast geven ze voorlichting aan bezoekers, begeleiden excursies en zijn aanwezig bij open dagen in het wisentgebied. Ook houden ze toezicht bij evenementen, zoals wandel- en fietstochten die door het begraazingsgebied gaan. De Maashorst-rangers zijn ontstaan uit een initiatief van ARK-Natuurontwikkeling. Stichting Natuurorganisaties De Maashorst is heel blij met de enthousiaste nieuwe groep, die vanaf 1 september al aan de slag ging. De rangers werken ook samen met de kuddebeheerders "Free Nature" en Stichting Taurus, de terreinbeheerders van Staatsbosbeheer en de 4 Maashorstgemeenten. Ze zijn allemaal in nieuwe goed herkenbare kleding gestoken. De groep is inmiddels sterk zelfvoorzienend. De kleding hebben ze zelf geregeld via sponsoring. (DR)

Video-installatie Peelrandbreuk

Over de Peelrandbreuk, een geologische breuklijn die van Roermond dwars door de Peel richting Oss loopt, is al veel geschreven in ons blad. Dat ook een kunstenaar door dat verschijnsel geïnspireerd werd, lezen we in een artikel van het Brabants Dagblad van 9 augustus.

Steeds dieper bodem in

In dat artikel vertelt beeldend kunstenaar Michiel van Bakel in zijn atelier in Rotterdam alles over een video-installatie die hij gemaakt heeft over de Peelrandbreuk en die hij de titel "Onderland" gaf. Voordat van Bakel aan de slag ging, heeft hij zich eerst verdiept in de Peelrandbreuk, aan de hand van adviezen van Ronald van Balen van de Vrije Universiteit in Amsterdam. In de video-installatie kunnen bezoekers straks de Peelrandbreuk in beeld en geluid ervaren. Hoe dichterbij je bij het scherm komt, hoe dieper je als het ware de bodem ingaat. In het eerste stadium zijn beelden van het Annabos bij Uden te zien. Vervolgens wordt het leven boven de grond vertoond. In de twee laatste stappen zijn het wortelstelsel en het leven onder de grond te zien.

Ook geluid onder bodem

De opnames onder de grond zijn gemaakt tijdens sleufwerkzaamheden voor onderzoek naar de Peelrandbreuk in september en oktober 2018 in Bakel en Uden*. Michiel gebruikte voor de opnames geen gewone camera maar maakte er zelf een van een scanner en heeft een microfoon in één van de peilbuizen gehangen. Zo bevat de video-installatie naast beeld óók geluid vanuit de Peelbodem. Initiatiefnemer voor het interactief videoproject is eco-hydroloog Jan Mensink uit Liesel. De video-installatie zal voor het eerst te zien zijn tijdens de Dutch Design Week, die van 19 t/m 27 oktober in Eindhoven gehouden wordt. Later zal de video ook in museum De Wieg in Deurne worden vertoond. Op de website van de peelrandbreuk is al een preview te zien. (DR)

* Zie nieuwsbrief van december 2018, maart 2019 en juni 2019.

Voor de video:
<https://www.youtube.com/watch?v=SWWvJzqIM8Y>

500 MikMakkers

Half juli verscheen het zomer-nummer van het Mikmakkersblad, het clubblad voor kinderen van 5-12 jaar, die gezamenlijk de strijd aanbinden met het zwerfafval in hun buurt.

"Wormarium"

Sinds de vorige uitgave van het blad in het voorjaar zijn er alweer 150 MikMakkertjes bijgekomen, waardoor de teller nu al op 500 leden staat. Het kleurige magazine staat weer boordevol met reportages en interessante weetjes over zwerfafval en het milieu. Een leuk onderwerp is het zelf te maken "wormarium" waarmee kinderen kunnen zien hoe wormen onze afvalrestjes opeten. Wilt u uw kind of kleinkind ook lid laten worden van de MikMakkersclub, vraag de gemeente Oss dan om een (gratis) nummer van het clubblad via tel. 14 0412. (DR)

www.mikmakkersoss.nl

Actie Wilde bloemen Natuur- monumenten groot succes

In maart deed Natuurmonumenten een oproep aan haar leden om plaats te maken voor meer wilde bloemen in Nederland. Aan die oproep is ruim gevolg gegeven. Ruim 180.000 mensen zijn in actie gekomen. Ook bedrijven, scholen en gemeenten reageerden massaal.

Zelfgemaakte zaadbommetjes

In totaal zetten al deze mensen 308.000 m2 in bloei. Dat zijn 45 voetbalvelden met voedsel voor vlinders, bijen en andere insecten. Ruim 180.000 mensen vroegen een actiepakket wilde bloemen aan. Ze ontvingen o.a. bloemenzaad en zorgden daarmee voor 308.000 m2 vol wilde bloemen. Ook boeren, kinderen, scholen en bedrijven zetten samen nog

minstens 55.000 m2 in bloei. En op eigen grond gaf Natuurmonumenten ook nog ruimte aan meer wilde bloemen. Op 73.600 m2 grond gonst het nu van de bijen en vlinders. Eind maart hielpen maar liefst 16 schoolklassen Natuurmonumenten om een bijna vijf hectare groot veld in te zaaien. Met zelfgemaakte zaadbommetjes toverden ze de akker om in een enorme bloemenzee. Maar het bleef niet bij het inzaaien van biologisch bloemenzaad. Meer dan 10.000 mensen maakten gebruik van de toolkit "Wilde bloemen", waarmee zij gemeenten, waterschappen en Rijkswaterstaat opriepen om hun bermen minder vaak te maaien. Daarmee kunnen insecten en vogels daar voedsel (blijven) vinden. En met succes: op social-media wordt Natuurmonumenten volop getagd in foto's van schitterende, ongemeende bermen. (DR)

Infopaneel onthuld bij Emmaus- klooster Velp

Op 5 juli heeft Herman Wijdevan, voorzitter van Agrarisch Natuurbeheer Oost-Brabant (ANB) onder grote belangstelling een fraai infopaneel over akkerranden onthuld langs de Hertogswetering bij het voormalige Kapucijner klooster in Velp.

Ook onderzoek vogelakkers

Het was al een prachtig fiets-/wandelpad en dat is nu nog mooier geworden. Dit dankzij Louis Hermanussen, deelnemer aan ANB-Oost-Brabant. Hij zaaide zo'n 2 kilometer in langs de Hertogswetering en de watergangen die daarop uitkomen met een speciaal bloemenmengsel. Bovendien heeft hij in de directe omgeving ook nog eens 7,5 ha ingezaaid als "Vogelakker". Een vogelakker bestaat voor 75% uit luzerne, die geoogst wordt en 25% uit bloemen die het hele jaar blijven staan. Dat ziet er prachtig uit en is bovendien buitengewoon goed

voor insecten en akker- en weidevogels. Kortom een enorme impuls voor de biodiversiteit. Na de onthulling was er een veldexcursie langs de akkerranden met uitleg van Jan Ottens, veldmedewerker van ANB-Oost-Brabant. Tussen mei en augustus vond er in opdracht van ANB nog onderzoek plaats naar het effect van verschillende bloemenmengsels op de biodiversiteit van vogelakkers. Dat onderzoek werd gedaan op het proefveld van Agro Proeftuin de Peel en werd uitgevoerd door HAS-Hogeschool. Jan Ottens begeleidde het onderzoek. Het eindrapport kunt u downloaden op de website. (DR)

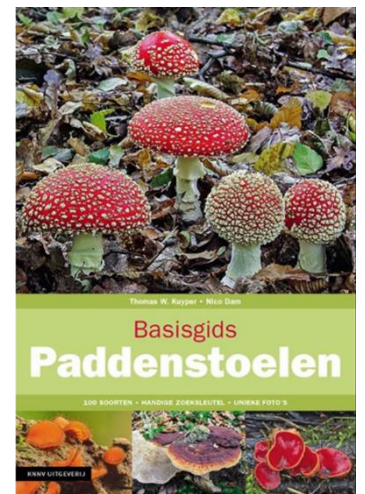
www.anbbrabant.nl

Basisgids Paddenstoelen

Half september is de nieuwe basisgids paddenstoelen verschenen, geschreven door Thomas W. Kuyper en Nico Dam.

Handig in je binnenzak

Van plaatjeszwammen en boleten tot beker-, buik-, koraal- en triltzwammen. Nederland kent een grote rijkdom aan paddenstoelen. Basisgids Paddenstoelen laat je kennismaken met ongeveer 100 van de meest algemene soorten paddenstoelen van Nederland. Dit boek is gericht op de herkenning in het veld, met duidelijke beschrijvingen en heldere, kleurrijke foto's. Daarmee kunnen ook beginnende paddenstoelenliefhebbers de soorten op naam brengen. Het boek bevat tevens informatie over ecologie en verspreiding en geeft tips voor het zoeken naar paddenstoelen. Het boek, dat 128 pagina's telt, heeft ISBN-nummer 9789050117074 en kost €22,95. (DR)

Leerlooiersmuseum Ravenstein 10 jaar

In de artikelenserie "Cultuur in de regio" besteedde Brabants Dagblad medewerker Mari van Rossem in de uitgave van 10 juli aandacht aan het 10-jarig bestaan van het Leerlooierij Museum in Ravenstein.

Huisje was rijp voor sloop

Het leerlooiersmuseum, gelegen in een lommerrijke tuin aan de stadsgracht in Ravenstein, werd op 16 juli 2009 na een grondige restauratie van bijna twee jaar feestelijk geopend door voormalig wethouder Hendrik Hoeksema. Bij het begin van de restauratie op 9 november 2007* metselde Hendrik in aanwezigheid van enkele nazaten van Ignaat Suermomd, de oprichter van de leerlooierij, nog een koker met historische bescheiden in het pandje. De voormalige leerlooierij waarin het museum nu gevestigd is, was vóór de restauratie een zwaar vervallen en verloederd gebouwtje, dat eigenlijk rijp was voor de sloop. De provincie Noord-Brabant en de gemeente Oss betaalden gezamenlijk het forse bedrag van 220.000 euro voor de grote opknappbeurt. Ook de omringende tuin van het huisje werd totaal vernieuwd.

Verwilderde tuin geruimd

En in die tuin liggen voor enkele van onze vrijwilligers van het eerste uur heel wat herinneringen! We hadden in de eerste gesprekken over herstel van de tuin van het huisje zitting in de tuincommissie en in november 2003 en april 2004 waren we met een flinke groep vrijwilligers betrokken bij het opruimen van de verschrikkelijke rommel in de verwilderde tuin. We kapten er bomen en verwijderden alle oude buxusheggen en wildgroei van planten en struiken. Vele tientallen foto's houden de herinnering aan dit opruimwerk levend. De nieuwe tuin van het museum heeft nu ongeveer hetzelfde patroon buxusheggen als de oude tuin vroeger. De grote leerlooiersmachines die er staan opgesteld passen er wonderwel, zonder te detoneren. De circa 25 oude fruitbomen uit de vroegere tuin, die wegens verontreinigde grond geruimd moesten worden, zijn vervangen door een negental nieuwe fruitbomen van oude rassen, zoals de Noord-Hollandse suikerpeer, de Charmé peer, de notarisappel, de Jonathan appel en de Gravenstein appel. (DR)

*zie de nieuwsbrieven van december 2007 en september 2009.

Leerlooierijmuseum voor en na restauratie (foto's: Dick Roza)

Het begint met dierenhuid

*Het begint met dierenhuid
het villen, vlezin, smarten,
het looien, liefst met eek,
het krabben, schuren,
walsen*

*eiwitten in rauwe huid
onoplosbaar door het looien,
vetleer, grauwleer, overleer,
glanzen, vormen, plooiën*

*het looien van het leer
is het rekken van de tijd
voor de duur dat schoenen
meegaan
in de loop der eeuwigheid.*

Cora de Vos

Uit de door het Stadsarchief Oss uitgegeven dichtbundel "Monumentale Poëzie", waarin 15 gedichten van 11 regionale dichters zijn opgenomen, verlicht met foto's van fotoclub Jomatico. Op-lage 400 exemplaren, prijs €5,-.

www.stadsarchieffoss.nl

Omgaan met bossen Natuurmonumenten aangepast

Natuurmonumenten gaat zich inzetten voor de aanplant van meer bomen in ons land. Tegelijkertijd gaat de vereniging zelf minder bomen kappen. Dat is de uitkomst van de dialoog die Natuurmonumenten dit voorjaar heeft gevoerd met haar leden.

Kapwerkzaamheden stilgelegd

Begin dit jaar ontstond er veel ophef over het kappen van bomen, door Natuurmonumenten. Vanwege de klimaatcrisis is het onverantwoord om bomen te kappen vonden critici. Natuurmonumenten ging daarop te rade bij haar leden. Intussen werden alle kapwerkzaamheden stilgelegd. In mei en juni gingen boswachters tijdens excursies met leden in gesprek. Daarnaast vulden bijna 10.000 mensen, waarvan 75% leden van Natuurmonumenten, een online-enquête in. Tal van leden en andere natuurliehebbers lieten verder via de telefoon, mails en posts op social media weten hoe zij over het kappen van bomen dachten. In grote meerderheid (91%) vindt men dat er meer bos moet komen in ons land.

Er is bij de respondenten echter ook grote steun voor de bescherming van bedreigde planten en dieren in bossen en in open landschappen. Ook als daarvoor bomen moeten wijken!

Voor iedere gekapte boom een nieuwe

Om productiebossen natuurlijk en rijker aan planten en dieren te maken, gaat Natuurmonumenten kleinere stukken kappen (max 0,5 hectare i.p.v. 2 hectare). Bij het weer openmaken van dichtgegroeide heidevelden en duinen wil men dat er voor iedere gekapte boom elders een nieuwe wordt geplant. Ook worden laanbomen in bossen niet meer vervangen als ze aan het eind van hun leven zijn. Natuurmonumenten onderzoekt de mogelijkheden om, met steun van het bedrijfsleven, buiten bestaande bosgebieden bos aan te planten. Dat een groot deel van het hout dat vrij komt bij kapwerkzaamheden in het bos blijft liggen, krijgt ook veel steun. Om het klimaat het beste te dienen is het verbranden van hout geen goede oplossing. Daarom stopt Natuurmonumenten met de verkoop van haardhout. En voor het hout dat naar biogascentrales gaat, zoekt de natuurvereniging alternatieven die het CO₂ zo lang mogelijk vastleggen. Met deze aanpassingen wil Natuurmonumenten recht doen aan de stem van haar leden! (DR)

Vijf nieuwe voedselbossen in Brabant

Brabant is straks vijf nieuwe voedselbossen rijker. Komend jaar wordt er 7,3 ha. voedselbos aangelegd. Elk bos met een eigen karakter. Dat is afgesproken in het "Koepelplan Voedselbossen Noord-Brabant"

Aanplant nog deze winter

De vijf voedselbossen worden aangelegd op de Brabantse Wal (Woensdrecht), Het Loonse bos (Helvoirt), de Pulpenhap (Oirschot), De Ruurhoeve (Eersel) en de Heische Hoeve (Loosbroek). De eerste bomen en struiken worden komende winter aangeplant. Het Koepelplan Voedselbossen is een maatschappelijk initiatief van St. Agroforestry Zuid-Nederland, BMF en verschillende Brabantse organisaties en overheden. (DR)

Boswachter José Borsboom van Staatsbosbeheer met pensioen

Na 38 jaar boswachter van Staatsbosbeheer in een groot deel van Brabant te zijn geweest, ging José Borsboom (65) begin augustus met pensioen.

Moerputtenbrug, haar favoriet

Toen ze 38 jaar geleden bij Staatsbosbeheer begon, was zij de eerste vrouwelijke boswachter in Brabant. Dat werd destijds niet door iedereen gewaardeerd, er was best wel wat ophef over, óók zelfs bij mannelijke collega's. Maar José liet zich door die kritiek niet van de wijs brengen, want ze is nogal een pittig type. En ze had als kind van vier al besloten om boswachter te worden! In de loop der jaren is het beroep van boswachter flink veranderd. Het romantische beeld van een strenge man, die de hele dag met een hoedje op en een geweer om de schouders door het bos loopt, is al jaren verleden tijd. Nu lijkt zelfs de vrouwelijke boswachter in de meerderheid te komen. De oude Moerputtenbrug bij den Bosch, die gerestaureerd is en nu in gebruik is als onderdeel van een schitterende natuurwandelroute, is één van de projecten waar José het meest trots op is. José is heel blij dat ze is opgevolgd door ook een vrouw, Mirjam Wouters. Mirjam heeft er ontzettend veel zin in en dus laat José alle mooie natuurgebieden in het rayon "De Overlaat", waarover ze de leiding had, zoals de Geelders, het Groene Woud, de Kempen, de Dommelbeemden, Wijboschbroek, de Moerputten en het Bossche Broek, met een gerust hart aan haar opvolgster over! (DR)

Fairtrade-markt bij St. Jozefkerk

Op 20 oktober organiseert de Titus Brandsma Parochie Oss in de Jozefkerk aan de Molenstraat in Oss en op het plein ervoor, een interessante Fairtrade-markt. De markt staat in het teken van "Groen geloven".

Opbrengst voor school Oeganda

De markt, waaraan naast een aantal "groene" ondernemers uit de regio ook Landschapsbeheer Oss deelneemt, begint na de dienst van 10.00 uur. Die dienst zal gewijd worden aan het parochiethema voor dit jaar "De 10 geboden van de natuur". Eerder heeft Marjolein Tiemens-Hulscher, workshopbegeleider van "Groen geloven" in de kerk al een lezing over dit onderwerp gegeven. De opbrengst van de markt is dit keer voor "Schools for youth" in Oeganda, een project van Jaap en Leonie Kool uit Oss. Rond 12:00 uur wordt een veiling gehouden o.a. van bongo's die gemaakt zijn door de Oegandese kinderen, waarvoor de opbrengst bestemd is. Mensen die iets voor de veiling aan te bieden hebben, kunnen contact opnemen met Ineke Broers van Warmerdam, telefoon 0412-635768 of per email: nfxc@live.nl. (DR)

Fietstocht Stads Boeren

Zaterdag 6 juli 2019 maakte het kernteam van de Stads Boeren Oss een inspirerende fietstocht met een gezellige groep deelnemers van de verschillende aangesloten groene initiatieven langs de tuinen en projecten.

Tuinen lagen er prachtig bij

De buurttuin BergOss aan de Gripper, de talenttuin Vivaan achter de Visserskerk aan de Berghemseweg, pluktuin Ridderstraat, buurttuin Krinkelhoek aan de Brabantstraat,

Eeterij D'n Oven

stadstuin Paulus aan de Oude Litherweg, buurttuin de Biezen aan de Suikerkampstraat, buurttuin Stippelmot aan de Lichtmot, buurttuin NMC Elzenhoek aan de Heihoeksingel, Hoek Joost van de Vondelstraat, het maanplantsoen aan de Neptunusstraat, het project aan het Klaphekkplein aan de Oostwal en het plan Schaedewijk aan de Kapelaan Nausstraat lagen er fantastisch bij. De fietsactie was spontaan ontstaan omdat het kernteam foto's wilde maken van de projecten. Op het allerlaatst waren alle vrijwilligers gevraagd om mee te fietsen en daar bleek enorm veel belangstelling voor te zijn. U kunt alle tuinen en de foto's van de fietstocht bekijken op de website. (DR)

www.stadseboerenoss.nl

Culinair wandelen

Eeterij d'n Oven aan de Verbindingsweg 1 in Zeeland heeft een huiselijke sfeer en een warme industriële sfeer. De bezoeker heeft er op het grote terras een prachtig uitzicht op het platteland en de molen Sint Victor.

Ook als tussenstop

Eigenaar Peter Schram en zijn vrouw bieden hun bezoekers verschillende wandelingen aan in diverse afstanden, beginnend vanaf 6 kilometer. Zo wandelt men via het oude koeienpad zo de bosrijke omgeving in met een aansluiting op het in juni geopend bijenometje (zie elders in dit blad). De wandelroutes zijn uiteraard gratis en daarbij krijgt u na de wandeling 10% korting op een lunch of een kop koffie met huisgemaakt gebak. Of kiest u voor de verschillende knooppuntroutes en gebruikt u ons terras als tussenstop? D'n Oven heeft een groot parkeerterrein, een dito fietsenstalling en meerdere fietsoplaadpunten. (DR)

www.eeterijdnoven.nl

Bockski, nieuw bier Muifelbrouwerij

Met het beginnen van de herfst komt de start van het drukke bockseizoen weer dichterbij. En daarom introduceerde de Osse Muifelbrouwerij een gloednieuw Nederlands bockbier: Bockski.

Smaakt als whisky

Bockski is het allereerste whisky bockbier dat ooit in ons land is gebrouwen. Het is een uniek whisky bockbier, waarbij, net als bij de Muifel Beersky, gebruik is gemaakt van turfgestookte whiskymout tijdens het brouwproces. De subtiele turfrooksmak geeft een heerlijke whiskybeleving. Het bier heeft een prachtige amber (whiskyachtige) kleur. Met zijn 10,6% alcohol is het een bijzonder degustatiebier, waarvan in gepaste rust genoten dient te worden. (DR)

www.muifelbrouwerij.nl

Tentoonstelling "Mens en Maas"

De pop-up tentoonstelling "Mens en Maas" over cultuurhistorie en waterveiligheid langs de Maas, die op 28 juni in Acropolis in Megen werd geopend, is nog tot 21 oktober te bezichtigen in het informatiepunt van Brabants Landschap in Keent. Dan verhuist de expositie naar het VVV-kantoor aan de Spoorlaan 24 in Oss. (DR)

't Huis in Haren werd "Slonsko"

Ruim 3 jaar nadat Jan van Houweningen en Ryan de Kleijn het horecabedrijf 't Huis in Haren aan de Lietingstraat openden, hebben ze op 21 juli de zaak overgedaan aan de Poolse Klaudia Cierniak, die de zaak daarna onder de naam "Slonsko heeft voortgezet.

Poolse kaart

Jan en Ryan verbouwden in 2016 het al vele jaren leegstaande, bekende café de Harenburg in een modern horecabedrijf met een restaurant en groot terras, 4 bed-and-breakfast-kamers en een kleine vergadergelegenheid. Hun plan was toen om vijf jaar in het bedrijf te blijven werken en dan te stoppen. Maar omdat het vele werk met zeer lange werkdagen niet in balans was met de opbrengst en ook omdat er zich een nieuwe gegadigde meldde, die het bedrijf wilde overnemen, besloot het echtpaar weer terug te verhuizen naar Oss. We maakten op 14 augustus even kort kennis met de nieuwe eigenares Klaudia Cierniak, die een menukaart hanteert met verschillende Poolse specialiteiten. (DR)

Nieuwe aflevering "Natuurstreken"

In augustus verscheen weer een aflevering van "Natuurstreken", de serie natuurfilmpjes die Jochem Sloothaak van Brabants Landschap en cameraman Joost van den Berg samen maken voor "Oisterwijk in beeld".

Agrarisch natuurbeheer

Deze aflevering gaat over agrarisch natuurbeheer. Want natuur is meer dan bossen, vennen, hei etc. Het betreft ook het landschap waar de boer invloed op heeft, zoals de akkers en de weilanden. Jochem en Joost trokken naar Leende, waar ze een kijkje namen bij twee agrariërs en een eigenaar van wat eens landbouwgrond was. Altijd leuk om te kijken en leerzaam tegelijk. U kunt het filmpje bekijken op de website. (DR)

www.oisterwijkinbeeld.nl

Weer 1000 nieuwe "Nature Today" ontvangers erbij!

De (gratis) digitale nieuwsbrief van "Nature Today" heeft er sinds 18 augustus weer 1.000 nieuwe nieuwsbrief ontvangers bij. Het totaal staat nu op 21 duizend.

Grote groei in 4 jaar

Nature Today houdt haar lezers twee keer per dag met een gratis digitale nieuwsbrief op de hoogte van actuele gebeurtenissen in de natuur in Nederland en daarbuiten. Biologen geven u informatie over o.a. andere vlinders, zoogdieren, amfibieën, libellen, planten, zeedieren en vogels. Nature Today is in 2015 voortgekomen uit "Natuurberichten" en heeft dus in 4 jaar tijd een grote schare van volgers opgebouwd. (DR)

100.000^e passagier veer Ravenstein-Niftrik

Woensdag 24 juli werd de honderd duizendste passagier overgezet van het populaire recreatieve voet/fietsveer Ravenstein-Niftrik. De teller wees Gijs van Dijk uit Niftrik, die in de zomer bijna dagelijks van het pontje gebruik maakt, als gelukkige aan.

Aantal passagiers bijna verdubbeld

Gijs werd bij zijn aankomst op de Brabantse oever opgewacht door Alex Kwakernaak, directeur van exploitant Uiterwaarde uit Tiel, en de Osse burgemeester Wobine Buijs, die hem verrasten met een verwenpakket VVV-bonnen en streekproducten. Toen uw redacteur op 1 juni 2011 op de veerstoep in Ravenstein getuige was van de officiële opening van de nieuwe veerpont, was de verwachting van Uiterwaarde dat gedurende het vaarseizoen (van eind juni tot begin september) zo'n acht tot tienduizend passagiers van het veer gebruik zouden gaan maken. Nu heeft het pontje ("Vice Versa" genoemd) die verwachting dus in acht jaar al met tienduizenden passagiers

overtroffen. Ook het tweede veer van Uiterwaarde over de Maas tussen Demen en Batenburg ("het Heerlijk Veer") was vorig jaar met 17.500 passagiers een groot succes. (DR)

Atalanta meest getelde vlinder

Bij de tuinvlindertelling 2019 van de Vlinderstichting, die in juli in heel het land gehouden werd, was de atalanta de meest getelde vlinder. De vlinder werd 14.391 keer gezien. Op de tweede plaats staat de distelvlinder met 11.936 exemplaren en op de derde plaats het klein koolwitje met 10.675 getelde vlinders.

2019 slecht vlinderjaar

Er zijn minder vlinders gezien dan in de voorgaande jaren. Alleen in Groningen, Friesland, Noord-Holland en op de Waddeneilanden meldden de waarnemers juist erg veel vlinders in de tuin. 2019 is een zeer slecht vlinderjaar. Door de droge zomer vorig jaar zijn veel rupsen doodgegaan, omdat de planten waar ze van afhankelijk zijn, waren verdroogd. En het ging al zo slecht met de insecten! De atalanta is een algemene trekvlinder (zwart met oranje strepen en witte vlekjes) die verspreid over het hele land werd gezien. Elk jaar vliegen grote aantallen uit Zuid-Europa naar Nederland en brengen hier dan nieuwe generaties voort. Het publiek kon gedurende de telling de waarnemingen doorgeven via de website www.vlindermee.nl en via de app vlindermee. Die app hielp ook mee bij het herkennen van de verschillende soorten.

Leefgebied beter beschermen

Er zijn 161 verschillende soorten gemeld met in totaal 84.657 vlinders. Het aantal tellingen bedroeg 11.029 verdeeld over 3.219 tuinen. Dit jaar zijn in drie weken tijd net zoveel vlinders geteld als in drie dagen want de telling duurde voorheen slechts drie dagen. De Vlinderstichting maakte daar drie weken van. Dat moet een nauwkeuriger beeld van de vlinderstand in ons land opleveren.

Door de grilligheid van het weer wordt dat steeds moeilijker. De Vlinderstichting gebruikt de gegevens om de vlinders beter te kunnen beschermen. Als een soort lijkt af te nemen, kan men ervoor zorgen dat het leefgebied van die soort betere bescherming krijgt. (DR)

Negen nieuwe natuurgidsen bij IVN-Oss

Op 22 juni kregen negen leden van IVN-Oss het diploma "natuurgids" uitgereikt. Zij volgden een tweejarige opleiding samen met nog 27 anderen van de IVN-afdelingen Bernheze, Uden en Veghel. De groep natuurgidsen van IVN-Oss groeit hiermee van twaalf naar 21 leden.

Natuurinformatie en zorg voor ouderen

De nieuwe gidsen komen uit Oss, Ravenstein, Demen, Berghem, Heesch en Schaijk en geven hiermee het regionale karakter aan van IVN-Oss. IVN-Oss is actief in de gehele gemeente Oss, van Lith tot Keent en van de Maas tot op De Maashorst. De nieuwe gidsen hebben zich bekwaamd in vele onderwerpen van de natuur, zoals flora, fauna, amfibieën, insecten, paddenstoelen, landschap, samenhang, milieu, maar ook in werk- en presentatievormen. De werkgroep Natuurgidsen heeft een eigen programma met 20 activiteiten, zoals wandel- en fietstochten door de natuur voor jong en oud. De Natuurgidsgroep werkt, samen met Natuurcentrum de Maashorst en Ons Welzijn, ook mee aan een aangepast programma voor ouderen en minder validen. Samen met IVN-Uden, huisartsenpraktijken en ziekenhuis Bernhoven leveren de gidsen ook een bijdrage aan "Biowalks", specifieke wandelingen voor diabetici en hartpatiënten. IVN heeft sinds het begin van haar bestaan al meer dan 16.000 natuurgidsen opgeleid. (DR)

De Koornbeemd b.v.

Cultuur- en Civieltechnische werken

Langendonkweg 11b 5345 HR OSS

www.dekoornbeemd.nl

Brievenbus in insectenhotel

Het insectenhotel is klaar! De brievenbus met routekaarten voor de Osje Route is er prachtig in verwerkt. Het insectenhotel is gemaakt met heel veel hulp van kinderen tijdens Hoessenbosch Festival. Dankzij boswachter Jorn Martens en vrijwilligers van bosbeheer gemeente Oss heeft het insectenhotel een mooie plek gekregen bij de ingang van het Klauterwoud (natuurspeelruimte op parkeerplaats bij Openluchttheater Hoessenbosch).

Klimmen tussen de bomen

Een van de opdrachten op de Osje Route is klimmen in de touwen tussen de bomen. Vanaf nu hangen er spiksplinternieuwe touwen!

Osje Route

De Osje Route is 1,5 kilometer lang. Op de route staan paaltjes met nummers in het bos om niet te verdwalen. Bij ieder nummer hoort een leuke opdracht of een interessant feitje. In het midden van de route kom je uit bij het Ganzenvan, daar is een mooie picknickplaats met een uitkijktoren gemaakt. Er zijn drie verschillende routes: Osje Route, Osje Winter Route en Osje Sport Route.

Meer informatie

Kijk voor meer informatie en de routekaarten op de website:

www.datisoss.nl/dat-is-osje

Geslaagde 1.000 soorten wekeind in de Maashorst

In het weekeind van 15 op 16 juni hebben 119 natuurliefhebbers tijdens het "1.000 soorten wekeind" de biodiversiteit van de Maashorst in beeld gebracht door zoveel mogelijk soorten planten en dieren op naam te brengen.

1.000 soortengrens overschreden

Doel van het weekeind was een beeld te krijgen hoe de stand van de natuur in de Maashorst is. Sinds 2015 wordt om de twee jaar zo'n 1.000 soorten wekeind gehouden. Dankzij de gedreven inspanning van veel leden van de lokale natuurverenigingen, gespecialiseerde natuurkenners en jongeren van twee jeugdbonden voor Natuurstudie konden veel nieuwe en bijzondere soorten toegevoegd worden aan de soortenlijst van de Maashorst. In de nacht van zaterdag op zondag werd het doel van de 1.000 soorten bereikt en de eindstand op zondagavond was zelfs 1.223 soorten!

Biodiversiteit neemt sterk af

Betekent het gevonden aantal soorten nu dat het goed gaat met de natuur? Beslist niet, want algemeen bekend is dat de biodiversiteit in Nederland sterk afneemt. Intensief landgebruik en verstedelijking zijn hiervan de belangrijkste oorzaken. De steeds intensievere en monotonere landbouw, de stikstofdepositie en het gebruik

van bestrijdingsmiddelen spelen daarbij een rol. De afname van natuurkwaliteit in Nederland en Noordoost-Brabant is vooral duidelijk zichtbaar bij soortgroepen als kevers, dagvlinders, wilde bijen en andere grote en kleine insecten. De droogte van het afgelopen jaar en dit voorjaar en de lage grondwaterstanden werken in de grofzandige Maashorst extra nadelig. (DR)

Ook droogte is natuurlijk proces

Het jaar 2018 was kurkdroog en ook in 2019 is het droog. Dat dit effect heeft op de natuur is onmiskenbaar, óók in de Maashorst! Door de langdurige droogte zijn op tal van plekken planten niet alleen bovengronds verdord, maar volledig afgestorven.

Alternatief voedsel

Dat bleek vooral het geval bij grassen op een zandige bodem. Bodems die normaal toch wel vochtig bleven, verdroogden nu diep. Met het verdwijnen van de dominante grassen verscheen er dit jaar een weelde aan bloemen op de opengevallen plekken. Maar wat prachtig lijkt voor bloemen en insecten, pakt voor de runderen, paarden en wisenten minder goed uit. Niet alleen de droogte, maar ook de verschuiving van gras naar kruiden heeft gevolgen voor de dieren. Deze eten immers vooral gras en dat is er nu veel minder. Gelukkig is er in de Maashorst ook veel bos en juist in droge tijden biedt dat een goed alternatief, Schors, twijgen en blaadjes zijn voor grote grazers heel goed te eten. Daarnaast is er de schaduw van het bos en is het gras er nog wél mals en groen, doordat er minder zonlicht op de bodem valt en de bodem dus minder snel uitdroogt. Daarom eten de dieren nu in het bos.

Minder voedsel, dus minder kalfjes

Daar, in het bos, staat vaak het pijpenstrootje, een tamelijk voedselarm gras. Er is dus veel minder te eten voor de grazers dan in een gemiddeld jaar. Dat betekent ook dat de conditie van de dieren wat minder is en er ook minder wisentkalfjes geboren worden. Na twee jaar met veel kalfjes, is er dit jaar nog maar één geboren. Het werd op 9 augustus voor het eerst waargenomen. Met dit kalfje erbij is de kudde verdubbeld naar 22 wisenten t.o.v. het startjaar 2016. Minder voedsel betekent ook minder

kalfjes. Wisentkoeien worden in een moeilijke periode mindersnel drachtig. Voordeel daarvan is dat hun moedermelk beschikbaar blijft voor hun kalveren van vorig jaar. Die hebben daardoor meer overlevingskansen en groeien voorspoedig en gezond op. Dat is beter dan het risico op twee keer matig gevoed en een slecht nageslacht. Overigens houdt de beheerder op de Maashorst goed toezicht op de kuddes en grijpt in als dat nodig is. Bijvoorbeeld als er echt te weinig te eten is of als het drinkwater op dreigt te raken. (DR)

Nieuwe voorzitter Global Goals Oss

Per 1 augustus werd Janine Kuijpers (35) de nieuwe voorzitter van Platform Global Goals Oss. Ze volgde daarmee Maartje Aarts op, die de functie vanaf 2011 heeft vervuld. Janine was eerst lid van de adviesraad Sociaal Domein. (DR)

Bossche Broek bloeit op

Het Bossche Broek bij Den Bosch bloeit op dankzij hydrologische maatregelen die de provincie Noord-Brabant eind 2018 liet uitvoeren. De aanhoudende droogte is nu minder van invloed en daar profiteert de vegetatie van.

Unieke natuurwaarden

Het kwelwater verspreidt zich goed door het gebied en de geplaatste stuwen houden het kwelwater* langer vast. Het Bossche Broek maakt deel uit van het Natura 2000-gebied "Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek". Het gebied herbergt unieke natuurwaarden die de provincie graag wil behouden. Vanuit het programma Aanpak Stikstof (PAS) stelde de provincie subsidie beschikbaar om het van oorsprong regelmatig overstromde gebied zoveel mogelijk te voorzien van kwelwater aan de wortelzone en permanente kweldruk. *Kwelwater is grondwater dat onder druk aan de oppervlakte uit de bodem komt. Het heeft een heel bijzondere waterkwaliteit. (DR)

landwinkel®
Spierings

Van het land direct naar de klant!

Groenten, Fruit, Verse salades, Boeren zuivel,
Kaas, Vlees, IJs, Streekproducten en Geschenken

Onze openingstijden:

ma	gesloten
di t/m vr	10:00 - 18:00
za	9:00 - 17:00

Wist u dat de familie Spierings, naast het melkvee bedrijf en de sierviskwekerij, ook een Landwinkel heeft? Hier vindt u een ruim assortiment verse producten uit de regio, waaronder VanTosse streekproducten. Kom snel eens langs, wij helpen u graag!

Spierings Vis U vindt ons aan de Oijenseweg 284 in Oss, net buiten de Oijense Zij naast Spierings Vis.

Oijenseweg 284 - Oss - www.landwinkelspierings.nl

MUIFEL

BROUWERIJ

Zin in een Muifelproeverij?

Bezoek ons nieuwe proeflokaal op de Vikingenweg 5 in Oss.

Open op afspraak 06 - 4056 0581

www.muifelbrouwerij.nl

van Liempd
Tuin & Parkmachines

Weijen 77a 5388 HM Nistelrode
T. 0412- 61 10 04
E. info@vanliempdtuinenpark.nl

Tuin & Bosbouwmachines

Beregeningsmaterialen

Gereedschappen

Service & Reparatie

www.vanliempdtuinenpark.nl

DK

Nu ook op
DONDERDAG

**ZOTTE
ZATERDAG
EXTRA*
KORTING
OP DIESEL/BENZINE/LPG**

(*Op basis van de DK brandstof adviesprijs. Deze korting vervangt de huidige korting)

Servicestation de Kock, Full-service tankstation aan de voorzijde. Self-service aan de achterzijde. 10L getankt, 2 euro korting op een wasprogramma naar keuze.

HESCHEWEG 223 OSS

CHRISTIAN
chocolaterie patisserie

Bijzonder smaakvol!

Terwaenen 28
5341 DG Oss

[@ossretrotse](https://www.facebook.com/ossretrotse)
Christian Chocolaterie Patisserie

Werkgroep Landschapsbeheer Oss

Werkdagen en mededelingen

Werkschema 2019

Oktober

Zaterdag 5, vrijdag 11, woensdag 16, vrijdag 25

November

Zaterdag 2, vrijdag 8, woensdag 13, vrijdag 22, vrijdag 29

December

Zaterdag 7, vrijdag 13, woensdag 18

Werktijden

De werktijd op de werkdagen is van 9.00-12.30 uur. Werklocatie en verzamelpaats worden tijdig per mail bekend gemaakt. Ook langere werktijden en extra werkdagen worden per mail doorgegeven.

Inlichtingen en aan- of afmeldingen

Inlichtingen en aan- of afmeldingen kunt u mailen naar wergroep@landschapsbeheer-oss.nl of naar pr@landschapsbeheer-oss.nl. U kunt ook bellen naar 0412-642368.

Telefoonnummers

Henk Smouter (algemeen/projectcoördinator) 06-54288252
Tonnie van Hooff (coördinator beheer) 06-37456820 (ook tijdens de werkdagen).

Klusjesochtend

Iedere dinsdag klusjesochtend op onze Landschapswerf aan de Tolstraat 3, 5342 NH Oss tussen 9.00-12.00 uur. Telefoon 0412-474322.

Educatieve tuin Ecopoll

Robert en Thea Schuurmans hebben een imkerij en een bijenteeltmuseum aan de Leiweg in Geffen. "Wij zijn heel erg blij met de bijdrage uit het Groenfonds van de Gemeente Maasdonk, waarmee we versneld onze educatieve tuin en -bijenstal kunnen realiseren. Met de tuin zijn we al gestart en met de bouw van de bijenstal kan waarschijnlijk op korte termijn worden gestart.

Wisselende bloeiementen

Het ontwerpen van een tuin is vaak al een grote uitdaging en het uitzoeken van passende planten al zeker. Daarvoor hebben we contact gezocht met Pieter van Manen van Happy Bee Plant. Hij is gespecialiseerd in de aanleg van tuinen die interessant zijn voor een groot aantal (bestuivende) insecten. Daarnaast is Pieter imker en kan hij als geen ander de vertaalslag maken naar een tuin passend bij ons bijenteeltmuseum.

Als ontwerp heeft Pieter de vormen van het pand laten doorlopen in de tuin. Dus

overall kom je de zeshoekige cel uit de bijenkast weer tegen. Daarin wordt gewerkt met een variatie aan planten, die met hun wisselde bloeiementen bijna het hele jaar door nectar en stuifmeel produceren. Ook is er rekening gehouden met verschillende niveaus, dus aan de zijkanten is vooral gewerkt met lage beplanting en naar het midden wordt het hoger, waardoor het er prachtig uit ziet. In het midden wordt vaak weer gebruikt gemaakt van passende bloeiende bomen. Sommige planten die gebruikt worden, bloeien vaak al op het moment als er geplant wordt, daarmee ontstaat er al meteen een heel ander beeld rond het museum.

Op een goede manier zorgen voor je eigen tuin moet direct ook een gezonde bijdrage zijn voor alles wat er leeft. Bestuivende en anderen insecten hebben het moeilijk door het gebrek aan bloeiende planten. Draag ook een steentje bij en plant een bloeiende plant of struik in uw eigen tuin. Alles helpt.

Liselore Burgmans

Mutaties Vrijwilligersgroep

In de afgelopen drie maanden konden we weer vier nieuwe vrijwilligers noteren.

De eerste die zich op 12 juni aanmeldde, was Wietske van Oorsouw (37) uit Oss. Vervolgens begroetten we Willem de Koning (71), eveneens uit Oss. Willem werkt op de donderdagochtend in de tuinderij. Marie-Jozé Hoeks (57) uit Berghem was de derde in de rij. Zij meldde zich op 7 augustus aan, eveneens voor werk in de tuinderij. Eveneens in de tuinderij werkt Jack Schellekens (47) uit Oss.

We moesten ook drie vrijwilligers afvoeren namelijk Charles Ontrop en Fikret Keles en Gerrit van den Berg. Fikret was alleen op de natuurwerkdag vorig jaar in Geffen aanwezig en Charles was één van de vijf "Reekse Boys", die al vanaf augustus 2015 een trouwe vrijwilliger was. Hij verhuisde per 1 september naar Nijmegen, maar wordt nu als lid van de vriendenclub tóch nog van onze activiteiten op de hoogte gehouden! Gerrit vertrok omdat hij zich niet kan vinden in het werk bij ons. Dat ligt bij hemzelf zo liet hij weten. Mede door het overlijden van Leo Broekhuizen en Gerard van de Wouw bedraagt het totaal aantal vrijwilligers nu 176. (DR)

Nieuw lid Vriendenclub

We kregen er de afgelopen periode weer één nieuw lid van de vriendenclub bij, namelijk Wijkstichting Oss Noord- West die actief is in de wijk Ussen. (DR)

Wietske

Willem

Marie-Jozé

Jack

